AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (ötödik tanács)

2005. november 29.*

A T-64/02. sz. ügyben,

Dr Hans Heubach GmbH & Co. KG (Langelsheim [Németország] képviselik: F. Montag és G. Bauer ügyvédek)

felperes,

az **Európai Közösségek Bizottsága** (képviseli: F. Castillo de la Torre, meghatalmazotti minőségben, segítője: H.-J. Freund ügyvéd, kézbesítési cím: Luxemburg)

alperes ellen

az EK-Szerződés 81. cikke és az EGT-megállapodás 53. cikke szerinti eljárásban (COMP/E-1/37.027 – „cink-foszfát"-ügy) 2001. december 11-én hozott 2003/437/EK bizottsági határozat (HL 2003. L 153., 1. o.) részleges megsemmisítése, illetve másodlagosan a felperesre kiszabott bírság mérséklése iránt benyújtott keresete tárgyában,

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁGA (ötödik tanács),

tagjai: P. Lindh elnök, R. García-Valdecasas és J. D. Cooke bírák,

hivatalvezető: J. Plingers tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2004. július 1-i tárgyalásra,

meghozta a következő

Ítéletet

Tényállás

1 A Dr Hans Heubach GmbH & Co. KG (a továbbiakban: felperes vagy Heubach) német társaság, amely a tinta-, műanyag- és festékgyártásban használt különleges szerves festékeket és ásványi anyagokat gyárt, illetve forgalmaz. A Heubach gyárt és értékesít módosított minőségű cink-foszfátot. Világméretű forgalma 2000-ben 71,02 millió EUR volt.

2 Bár a kémiai összetételük kissé eltérő lehet, a cink-ortofoszfátok homogén vegyi termékek, amelyeket az általános „cink-foszfát" elnevezéssel illetnek. A cink-foszfátot, amelyet cink-oxidból és foszforsavból állítanak elő, gyakran használják a festékiparban korróziógátló ásványi pigmentként. A vegyületet vagy standard, vagy módosított, másképpen „aktivált" cink-foszfátként forgalmazzák a piacon.

3 2001-ben a cink-foszfát világpiacának legnagyobb részét az alábbi öt európai gyártó uralta: a felperes, a James M. Brown Ltd (a továbbiakban: James Brown), a Société nouvelle des couleurs zinciques SA (a továbbiakban: SNCZ), a Trident Alloys Ltd (a továbbiakban: Trident) (korábbi nevén: Britannia Alloys & Chemicals Ltd, a továbbiakban: Britannia) és a Union Pigments AS (korábbi nevén: Waardals AS, a továbbiakban: Union Pigments). 1994 és 1998 között a standard cink-foszfát piaci értéke világszinten körülbelül 22 millió EUR-ra, az Európai Gazdasági Térségben (EGT) 15–16 millió EUR-ra emelkedett. Az EGT-ben a Heubach, az SNCZ, a Trident (korábban Britannia) és a Union Pigments piaci részesedése a standard cink-foszfát piacon közel egyenlő mértékű, kb. 20%-os volt. A James Brown piaci részesedése ennél alacsonyabb volt. A cink-foszfát vásárlói a nagy festékgyártók. A festékpiacot néhány nemzetközi vegyipari vállalatcsoport uralja.

4 1998. május 13-án és 14-én a Bizottság a Heubach, az SNCZ és a Trident telephelyein egyidejűleg és előzetes értesítés nélkül vizsgálatot folytatott a Szerződés 85. és 86. cikkének végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i 17. tanácsi rendelet (HL 1962. 13., 204. o., magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.) 14. cikkének (2) bekezdése alapján. 1998. május 13–15. között a Bizottság EGT-megállapodás 23. jegyzőkönyve 8. cikke (3) bekezdése szerinti megkeresése folytán az Európai Szabadkereskedelmi Társulás (EFTA) Felügyeleti Hatósága egyidejűleg és előzetes értesítés nélkül vizsgálatot folytatott Union Pigments-nél az EFTA államai között a közös Felügyeleti Hatóság és Bíróság felállítására vonatkozó megállapodás 4. jegyzőkönyve II. fejezete 14. cikkének (2) bekezdése alapján.

5 A közigazgatási eljárás során a Union Pigments és a Trident értesítették a Bizottságot, hogy a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló, 1996. július 18-i bizottsági közleménnyel (HL 1996. C 207., 4. o., a továbbiakban: engedékenységi közlemény) összhangban teljes mértékben együtt kívánnak vele működni, és mindegyikük nyilatkozatokat tett a kartell vonatkozásában (a továbbiakban: a Union Pigments nyilatkozata, illetve a Trident nyilatkozata).

6 2000. augusztus 2-án a Bizottság elfogadta jelen kereset tárgyát képező határozat (lásd az alábbi 7. pontot) címzettjeinek, köztük a felperesnek szóló kifogásközlést. A kifogásközlésre adott 2000. december 1-i válaszában a felperes úgy nyilatkozott, hogy lényegében nem vitatja a kifogásközlésben megállapított tényállást.

7 2001. december 11-én a Bizottság elfogadta az EK-Szerződés 81. cikke és az EGT-megállapodás 53. cikke szerinti eljárásban (COMP/E-1/37.027 – „cink-foszfát"-ügy) 2001. december 11-én hozott 2003/437/EK bizottsági határozatot (HL 2003. L 153., 1. o.). A jelen ítélet az érintett vállalkozásokkal közölt és a keresethez csatolt határozatot veszi figyelembe (a továbbiakban: megtámadott határozat). Ez a határozat bizonyos szempontokból eltér az *Európai Közösségek Hivatalos Lapjában* közzétett változattól.

8 A Bizottság a megtámadott határozatban megállapította, hogy a Britannia (1997. március 15-ét követően Trident), a Heubach, a James Brown, az SNCZ és a Union Pigments 1994. március 24. és 1998. május 13. között kartellben vettek részt. A kartell a standard cink-foszfátra korlátozódott. A kartell résztvevői először is megállapodtak a piac felosztásában, és a termelőknek eladási kvótákat határoztak meg. Másodszor minden találkozón rögzítették az „alap-" vagy „ajánlott" árat, amelyet általában tiszteletben tartottak. Harmadszor bizonyos mértékben elosztották az ügyfeleket.

9 A megtámadott határozat rendelkező része az alábbiakat tartalmazza:

„Első cikk

A Britannia [...], [...] a Hans Heubach [...], a James [...] a Brown [...], [az SNCZ], a Trident [...] és a [Union Pigments] megsértették az EK-Szerződés 81. cikkének (1) bekezdését és az EGT-megállapodás 53. cikkének (1) bekezdését azzal, hogy folytatólagos megállapodásban, illetve összehangolt magatartásban vettek részt a cink-foszfát-ágazatban.

A jogsértés időtartama a következő volt:

a) A [...] Heubach [...], a James [...] a Brown [...], [az SNCZ] és a [Union Pigments] esetében: 1994. március 24-től 1998. május 13-ig;

[...]

3. cikk

A Bizottság a következő bírságokat szabja ki az 1. cikkben említett jogsértések miatt:

a) Britannia [...]: 3,37 millió EUR;

b) [...] Heubach [...]: 3,78 millió EUR;

c) James [...] Brown [...]: 940 000 EUR;

d) [SNCZ]: 1,53 millió EUR;

e) Trident [...]: 1,98 millió EUR;

f) [Union Pigments]: 350 000 EUR.

[...]"

10 A bírságok összegének kiszámítása során a Bizottság a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatásban (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o., a továbbiakban: bírságkiszabási iránymutatás) és az engedékenységi közleményben meghatározott módszert alkalmazta.

11 Így a Bizottság először egy „alapösszeget" határozott meg a jogsértés súlyosságára és időtartamára figyelemmel (lásd a megtámadott határozat (261)–(313) preambulumbekezdését).

12 Az első tényezőt mérlegelve a Bizottság úgy vélte, hogy a jogsértést „különösen súlyosnak" kell tekinteni, mégpedig figyelemmel az ügy tárgyát képező magatartásra, ennek a cink-foszfát-piacra gyakorolt valós hatására, továbbá arra a tényre, hogy a teljes közös piacot, illetve megalakítását követően az EGT teljes területét lefedte (a megtámadott határozat (300) preambulumbekezdése). A jogsértés nagyos súlyos jellegétől függetlenül a Bizottság leírta, hogy figyelembe vette az érintett piac korlátozott méretét (a megtámadott határozat (303) preambulumbekezdése).

13 A Bizottság „eltérő kezelést" alkalmazott az érintett vállalkozásokkal szemben egyrészt annak érdekében, hogy figyelembe vegye ezek tényleges gazdasági lehetőségét arra, hogy a versenyt jelentősen korlátozzák, másrészt annak érdekében, hogy a bírságot olyan szinten állapítsa meg, hogy az megfelelő elrettentő erővel bírjon (a megtámadott határozat (304) preambulumbekezdése). Ebből a célból az érintett vállalkozásokat két csoportba osztotta „az érintett piacon való viszonylagos súlyuk" szerint. Ennek során az érintett vállalkozások által a jogsértés utolsó évében az EGT-ben elért forgalmat vette figyelembe, és megállapította, hogy a felperes, a Britannia (1997. március 15-től Trident), a Heubach és az SNCZ voltak „hasonló, 20%-ot meghaladó vagy megközelítő piaci részesedéssel az EGT-ben a főbb cink-foszfát gyártók" (a megtámadott határozat (307) és (308) preambulumbekezdése). A felperes ezért a Brittaniával, a Heubachhal, az SNCZ-vel és a Tridenttel együtt az első kategóriába került (a „kiindulópont": 3 millió EUR). A James Brown piaci részesedése „jóval alacsonyabb" volt, és a második kategóriába került (a „kiindulópont": 750 000 EUR) (a megtámadott határozat (308) és (309) preambulumbekezdése).

14 Az időtartam tekintetében a Bizottság arra a következtetésre jutott, hogy a felperesnek felróható 1994. március 24-e és 1998. május 13-a közötti jogsértés „közepes" időtartamú volt (a megtámadott határozat (310) preambulumbekezdése). Következésképpen a felperes vonatkozásában 40%-kal megemelte a kiindulópontot, és így 4,2 millió EUR lett az „alapösszeg" (a megtámadott határozat (310) és (313) preambulumbekezdése).

15 Ezt követően a Bizottság úgy vélte, hogy adott esetben nincs helye súlyosbító vagy enyhítő körülmények figyelembevételének (a megtámadott határozat (314–336) preambulumbekezdése). Továbbá elutasította azt az érvelést, amely az érintett vállalkozások különleges jellegzetességeire és a „rossz gazdasági helyzetre" vonatkozott, amelyben a kartellt létrehozták (a megtámadott határozat (337)–(343) preambulumbekezdése). A Bizottság így a felperes vonatkozásában 4,2 millió EUR-ban állapította meg a bírság összegét „az [engedékenységi] közlemény alkalmazását megelőzően" (a megtámadott határozat (344) preambulumbekezdése).

16 A Bizottság ezenfelül felidézte a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése szerinti korlátot, amelyet az érintett vállalkozásokra kirótt bírság nem haladhat meg. A felperes esetében kiszabott bírságnak az engedékenységi közlemény alkalmazása előtti összegét nem érintette ez a korlát (a megtámadott határozat (345) preambulumbekezdése).

17 Végül a Bizottság a felperes tekintetében az engedékenységi közlemény alapján 10%-kal csökkentette a bírság összegét azon az alapon, hogy a felperes a kifogásközlésre adott válaszában úgy nyilatkozott, hogy lényegében nem vitatja a kifogásközlésben megállapított tényállást (a megtámadott határozat (360), (363) és (366) preambulumbekezdése). A felperesre kirótt bírság végső összege így 3,78 millió EUR volt (a megtámadott határozat (370) preambulumbekezdése).

Eljárás és a felek kérelmei

18 A felperes a jelen keresetet az Elsőfokú Bíróság hivatalához 2002. február 28-án benyújtott keresetlevelében terjesztette elő.

19 Az előadó bíró jelentése alapján az Elsőfokú Bíróság (ötödik tanács) úgy döntött, hogy megnyitja a szóbeli szakaszt, és az eljárás lefolytatása iránti intézkedések keretében felhívta a Bizottságot arra, hogy bizonyos okiratokat nyújtson be, illetve válaszoljon bizonyos írásbeli kérdésekre. A Bizottság elhalasztotta a válaszadást.

20 A felek előadásait és az Elsőfokú Bíróság által feltett kérdésekre adott válaszaikat a 2004. július 1-jén megtartott tárgyaláson hallgatták meg.

21 A felperes azt kéri, hogy az Elsőfokú Bíróság:

– elsődlegesen semmisítse meg a megtámadott határozat 3. cikkének b) pontját;

– másodlagosan csökkentse a rá kiszabott bírság összegét;

– kötelezze a Bizottságot a költségek viselésére.

22 A Bizottság azt kéri, hogy az Elsőfokú Bíróság:

– utasítsa el a keresetet;

– kötelezze a felperest a költségek viselésére.

Indokolás

A – A jogellenességi kifogásról

1. A felek érvei

23 A felperes kifejti, hogy a megtámadott határozat 3. cikkének b) pontja semmis, mert a benne előírt bírságot a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdését sértő iránymutatás alapján számították ki.

24 Álláspontja szerint e jogellenességi kifogás elfogadható, és el kell utasítani a Bizottság azon érvét, amely szerint az iránymutatás jogellenességéből nem következik a megtámadott határozat megsemmisítése csak azért, mert annak jogalapja a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése.

25 Az ügy érdemével kapcsolatban a felperes elsősorban azzal érvel, hogy úgy kell tekinteni, hogy a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése olyan általános kötelezettséget állapít meg, amely szerint a bírságokat az érintett vállalkozások üzleti forgalmával arányosan kell kiszámítani. Ez az egyetlen olyan módszer, amellyel a szóban forgó vállalkozás gazdasági lehetőségeit figyelembe lehet venni. Az iránymutatás márpedig általános bírságkategóriákból indul ki, amelyeket a forgalomtól és ezért az érintett vállalkozás gazdasági erejétől függetlenül állapít meg. A „különösen súlyosnak" minősülő jogsértésekre legalább 20 millió EUR-s átalányösszeget ír elő, függetlenül az érintett vállalkozás méretétől.

26 Ez annak ellenére jogsértő, hogy az iránymutatás lehetővé tesz különbségtételt egyes tényezők alapján, így például az elkövetett jogsértés természete, a jogsértés elkövetőjének tényleges gazdasági képessége arra, hogy a többi szereplőnek jelentős kárt okozzon, illetve a szóban forgó piac kis jelentősége alapján. Ilyen különbségtételre azonban csak az iránymutatás által előírt kategóriákon belül van lehetőség.

27 A Bizottság azon érvére, hogy a vállalkozások – többek között a világméretű forgalma által jelzett – gazdasági lehetőségei csak egy a figyelembe veendő szempontok közül, a felperes azt válaszolja, hogy nem azt vitatja, hogy több szempontot kell figyelembe venni, hanem azt rója fel a Bizottságnak, hogy ezt az ő érdekében nem tette meg. Az ítélkezési gyakorlatból levezethető, hogy az iránymutatás nem tiltja, hogy a közösségi jog általános elveinek tiszteletben tartása érdekében akár a világméretű forgalmat, akár az érintett termék piacáról származó forgalmat „figyelembe vegyék a bírság összegének megállapítása során, ha a körülmények ezt szükségessé teszik" (az Elsőfokú Bíróság T-23/99. sz., LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1705. o.] 283. pontja.

28 A felperes másodsorban előadja, hogy azáltal, hogy a bírság összegének kiszámításához abszolút összegeket vesz alapul, az iránymutatás a felperes hasonló kis- és középvállalkozások (KKV) méretét figyelmen kívül hagyó módszert ír elő. Megjegyzi, hogy 2000-ben világméretű forgalma 71 millió EUR volt, és a standard cink-foszfát piacának európai részéről 2000-ben csak 3,48 millió EUR-s forgalma származott, azaz világméretű forgalmának 4,9%-a. Hozzáteszi, hogy az e piacról származó forgalmáért egy kicsi, nem több mint hat munkatársból és néhány alkalmazottból álló csoport felelt. A szóban forgó termékből gyakorlatilag semmiféle haszna sem, sőt gyakran vesztesége származott.

29 Az alapösszegeket márpedig, ideértve a „különösen súlyosnak" minősülő jogsértésekért kiszabott legalább 20 millió EUR-s összeget, akkor is alkalmazni kell, ha az

érintett vállalkozások KKV-k. Ezen „átalányosítás" következményeképpen a jelen ügyben a felperesre kiszabott bírság a teljes forgalom tekintetében jelentősen nagyobb, mint a jogsértés súlya alapján hasonló más ügyekben kiszabott bírságok. Ezen érve alátámasztására a felperes a Bizottság több határozatára hivatkozik, amelyekben a Bizottság viszonylag kisebb bírságokat szabott ki (az EK-Szerződés 85. cikke szerinti eljárásban [IV/35.733 – „VW"-ügy] 1998. január 28-án hozott 98/273/EK bizottsági határozat [HL L 124., 60. o., a továbbiakban: Volkswagen-határozat]; az EK-Szerződés 85. cikke szerinti eljárásban [IV/F-3/33.708 – British Sugar plc ügy, IV/F-3/33.709 – Tate & Lyle plc ügy, IV/F-3/33.710 – Napier Brown & Company Ltd ügy, IV/F-3/33.711 – James Budgett Sugars Ltd ügy] 1998. október 14-én hozott 1999/210/EK bizottsági határozat [HL 1999. L 76., 1. o.]; az EK-Szerződés 85. cikke szerinti eljárásban [IV/35.691/E-4 – „prekalorifugált csövek"-ügy] 1998. október 21-én hozott 1999/60/EK bizottsági határozat [HL 1999. L 24., 1. o., a továbbiakban: „prekalorifugált csövek"-határozat]). A felperesre kiszabott bírság így a forgalmát tekintve 280-szor nagyobb, mint a British Sugar határozatban kiszabott bírság. Az iránymutatás más szóval azért jogellenes, mert a súlyosságot tekintve hasonló ügyekben a forgalomhoz képest aránytalan bírságokhoz vezet.

30 A Bizottság azon érvére válaszolva, amely szerint a Bizottság akkor vette figyelembe a felperes méretét, amikor a kiindulópontot 20 millió EUR helyett 3 millió EUR-ban állapította meg (lásd a fenti 13. pontot), a felperes azzal érvel, hogy az „átalányosítás" ennek ellenére hatással volt a kiszabott bírságra, és aránytalan bírsághoz vezetett.

31 Harmadsorban a felperes kijelenti, hogy az alapösszegnek az iránymutatás által előírt, a jogsértés tartama alapján történő növelése szintén jogellenes. Bizonyos jogsértések, így a piacfelosztó kartellek, természetüknél fogva több évig tartanak. Ezt a hosszú időtartamot már azáltal szankcionálják, hogy a jogsértést különösen súlyosnak minősítik. Azáltal, hogy tartamuk szerint a jogsértésekre nagyobb szankciót ír elő, az iránymutatás végső soron kétszer szankcionálja az érintett vállalkozást.

32 A Bizottság elöljáróban kételyét fejezi ki az iránt, hogy a jogalap jogellenességi kifogása elfogadható volna, mert az iránymutatás nem a megtámadott határozat jogalapja. Noha a határozat az iránymutatásban kifejtett módszert használta, ettől még jogalapja kizárólag a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése. Ezért még az iránymutatás jogsértővé nyilvánításából sem következik a megtámadott határozat jogellenessége.

33 Az ügy érdemével kapcsolatban a Bizottság megjegyzi, hogy az Elsőfokú bíróságnak a prekalorifugált csövekre vonatkozó kartellel kapcsolatban 2002. március 20-án hozott ítéleteiből kiderül, hogy az iránymutatás nem sérti a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdését (az Elsőfokú Bíróság T-9/99. sz., HFB és társai kontra Bizottság ügyben [EBHT 2002., II-1487. o.], T-15/99. sz., Brugg Rohrsysteme kontra Bizottság ügyben [EBHT 2002., II-1613. o.], T-16/99. sz., Lögstör Rör kontra Bizottság ügyben [EBHT 2002., II-1633. o.], T-17/99. sz., KE KELIT kontra Bizottság ügyben [EBHT 2002., II-1647. o.], T-21/99. sz., Dansk Rørindustri kontra Bizottság ügyben [EBHT 2002., II-1681. o.], T-28/99. sz., Sigma Tecnologie kontra Bizottság ügyben [EBHT 2002., II-1845. o.] és T-31/99. sz., ABB Asea Brown Boveri kontra Bizottság ügyben [EBHT 2002., II-1881. o.] 2002. március 20-án hozott ítéletei, valamint különösen a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 223–232. és 278–291. pontja). A jogellenességi kifogást ebből következőleg – mint megalapozatlant – el kell utasítani.

34 A Bizottság többek között vitatja, hogy a felperes azon érve megalapozott lenne, amely szerint a Bizottságnak figyelembe kellett volna vennie a forgalma csekély voltát, és amely szerint a Bizottság eltért a világméretű forgalom és a kiszabott bírság közötti, más határozatokban meghatározott aránytól. Ami a British Sugar határozattal való összehasonlítást illeti, a Bizottság rámutat, hogy a felperes a jelek szerint úgy gondolja, hogy a Bizottságnak vagy a kiindulópontot kellett volna a jogsértés súlyának megfelelően 280-szor 18 millió EUR-ban (ez volt a kiindulópont a British Sugar ügyben), azaz 5,04 milliárd EUR-ban megállapítania, vagy a felperes esetében kiszabott 3 millió EUR-s kiindulópontot kellett volna elosztania 280-nal, és így 10 000 EUR-s kindulóponthoz kellett volna jutnia. A felperes elfelejti, hogy a Bizottságnak az ítélkezési gyakorlattal összhangban mindenképpen kellő visszatartó erővel bíró összeget kell meghatároznia.

2. Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

35 Elöljáróban meg kell állapítani, hogy noha az iránymutatás nem a megtámadott határozat jogalapja, mivel a határozat a 17. rendeleten alapul, általános és elvont módon az iránymutatás határozza meg azt a módszert, amelyet a Bizottság a bírságok összegének meghatározása érdekében alkalmazott (a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 274. pontja). Tekintettel arra, hogy az iránymutatáshoz hasonló etikai szabályok joghatással járhatnak, valamint mivel e szabályok általános hatályú rendelkezéseket tartalmaznak, és mivel nem vitatott, hogy a Bizottság e rendelkezéseket a megtámadott határozatban is alkalmazta, meg kell állapítani, hogy közvetlen kapcsolat áll fenn e határozat és az iránymutatás között. A jogellenességi kifogás következésképpen elfogadható.

36 A felperes abból következtet az iránymutatás jogellenességére, hogy az – a felperes szerint szemben a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésével, amely azt írja elő, hogy a bírságokat az érintett vállalkozás forgalmával arányosan kell kiszámítani – a forgalomtól függetlenül megállapított általános bírságkategóriákat vesz kiindulópontnak. Így figyelmen kívül maradt az, hogy a felperes KKV. Ráadásul a jogsértés tartamát az iránymutatás kétszer veszi figyelembe.

37 A felperes állításával ellentétben az iránymutatás nem lép túl a szankciók 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében meghatározott jogi hátterén. A bírságok összege kiszámításának az irányelvben ismertetett általános módszere a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében lefektetett két szemponton alapul, azaz a jogsértés súlyán és tartamán, valamint tiszteletben tartja az e rendelkezés által az egyes vállalkozások forgalmának arányában meghatározott felső határt (a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 231. és 232. pontja, valamint az Elsőfokú Bíróság T-236/01., T-239/01., T-244/01–T-246/01., T-251/01. és T-252/01. sz., Tokai Carbon és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. április 29-én hozott ítéletének [EBHT 2004., II-1181. o.] 189. és 190. pontja).

38 A Bizottság az iránymutatásban kifejti, hogy milyen módon mérlegeli a súlyossághoz és az időtartamhoz kapcsolódó tényezőket, valamint hogy milyen módszerekkel értékeli a jogsértéseket a természetükhöz és az ügy körülményeihez képest. A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése nem írja elő, hogy a bírság összege arányos legyen az érintett vállalkozás forgalmával. Csak az következik belőle, hogy ha a bírság nagyobb, mint 1 millió EUR, nem haladhatja meg az érintett vállalkozás forgalmának 10%-ában megállapított felső határt (a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 278. pontja).

39 Az iránymutatás ezenkívül lehetővé teszi a Bizottság számára, hogy – amennyiben a körülmények indokolják – figyelembe vegye a KKV-k különleges helyzetét azon vállalkozásokhoz képest, amelyek forgalma az érintett piacon vagy az egész világon nagyobb. Az Elsőfokú Bíróság e tekintetben már kimondta, hogy az iránymutatás alkalmazása során az érintett vállalkozások forgalmát akkor lehet figyelembe venni, amikor azt mérlegelik, hogy a jogsértés elkövetőinek milyen tényleges gazdasági lehetősége volt az egyéb szereplőknek jelentős kárt okozni, amikor azt veszik figyelembe, hogy a bírságnak kellő visszatartó erővel kell rendelkeznie, illetve amikor arra vannak tekintettel, hogy a nagyméretű vállalkozásoknak legtöbbször kielégítő infrastruktúrájuk van ahhoz, hogy rendelkezzenek a magatartásuk jogsértő jellegének és a belőle következő versenyjogi jogkövetkezményeknek a jobb értékelését lehetővé tévő jogi és gazdasági ismeretekkel. Az érintett vállalkozások forgalmát akkor is figyelembe lehet venni, amikor meghatározzák, hogy az egyes vállalkozások jogsértő magatartásának milyen súlya volt, és így milyen tényleges hatást gyakorolt a versenyre, főként amikor az ugyanolyan természetű jogsértésben részt vett vállalkozások mérete között jelentős eltérés van. A vállalkozások forgalma továbbá jelzésértékű lehet a jogsértés elkövetői által esetleg megszerzett gazdasági és pénzügyi előny, illetve más rájuk jellemző olyan tulajdonságok tekintetében, amelyeket a körülményektől függően figyelembe kell venni (a fenti 33. pontban hivatkozott Lögstör Rör kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 295. és 296. pontja, valamint a fenti 33. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 203. pontja).

40 Ami a felperes azon állítását illeti, amely szerint az iránymutatás a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésébe ütközik, mert legalább 20 millió EUR-s átalányösszeget ír elő a különösen súlyos jogsértések esetében akkor is, ha az érintett vállalkozás

KKV, meg kell állapítani, hogy az iránymutatás által előírt alapösszegek csak „valószínűek" (I.A. pont). A Bizottság tehát kiszabhat 20 millió EUR alatti bírságot is. Így, noha a felperes különösen súlyos jogsértést követett el, a Bizottság a jelen esetben a vele szemben kiszabott bírság kiindulópontját 3 millió EUR-ban határozta meg, ami jelentősen kisebb összeg, mint az iránymutatás által a különösen súlyos jogsértések esetére előirányzott 20 millió EUR (a megtámadott határozat (309) preambulumbekezdése).

41 A felperes azon érve tekintetében, hogy az iránymutatás a forgalom arányában nagyobb bírságok kiszabásához vezet, mint a hasonló korábbi ügyekben más vállalkozásokra kiszabott bírságok, azt kell hangsúlyozni, hogy a Bizottság korábbi joggyakorlata önmagában véve nem a versenyügyekben kiszabott bírságok jogalapja (a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 234. pontja). Az, hogy a Bizottság a múltban bizonyos fajta jogsértésekre bizonyos szinten szabta ki a bírságokat, nem fosztja meg attól a lehetőségtől, hogy ezt a szintet a 17. rendeletben jelzett korlátok között felemelje, ha ez a közösségi versenypolitika végrehajtásának biztosítása érdekében szükséges (a Bíróság 100/80–103/80. sz., Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben 1983. június 7-én hozott ítéletének [EBHT 1983., 1825. o.] 109. pontja és az Elsőfokú Bíróság T-304/94. sz., Europa Carton kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-869. o.] 89. pontja).

42 Amennyiben a Bizottság ugyanabban a jogsértésben érintett vállalkozásokra mindegyikük esetében a jogsértés súlya és tartama tekintetében indokolt bírságot szab ki, nem róható fel neki, ha e vállalkozások közül egyesek esetében a bírság összege a forgalom szempontjából nagyobb, mint a korábbi ügyekben más vállalkozásokra kiszabott bírság (lásd hasonlóképpen a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 278. pontját).

43 Hozzá kell tenni, hogy a jogsértések súlyát számos tényező függvényében kell értékelni, úgy mint például az ügy sajátos körülményei, összefüggése és a bírságok visszatartó hatása, anélkül azonban, hogy létezne a kötelezően figyelembe veendő

szempontoknak kötelező vagy kimerítő listája (a Bíróság C-219/95. P. sz., Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben 1997. július 17-én hozott ítéletének [EBHT 1997., I-4411. o.] 33. pontja és a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 236. pontja). Márpedig a releváns adatok, mint az érintett piacok, áruk, országok, vállalkozások és időszakok ügyről ügyre eltérnek. Ebből az következik, hogy a Bizottság nem köteles a súlyosság szempontjából hasonló minden ügyben a forgalom ugyanolyan arányát kitevő bírságot kiszabni (lásd ebben az értelemben az Elsőfokú Bíróság T-67/01. sz., JCB Service kontra Bizottság ügyben 2004. január 13-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-49. o.] 187–189. pontját).

44 Emlékeztetni kell mindenesetre arra, hogy az iránymutatás által előírt „átalányösszegek" csak jelzésértékűek, és ezért önmagában belőlük nem következik az arányosság elvének megsértése.

45 A felperes azon érve tekintetében, amely szerint az iránymutatás ahhoz vezet, hogy kétszer veszik figyelembe a jogsértés tartamához kapcsolódó tényezőt, rá kell mutatni, hogy a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése kifejezetten előírja, hogy a bírság összegének megállapítása során figyelembe kell venni „a jogsértés súlyát és időtartamát is". E jogszabályhely fényében, még fel is tételezve, hogy egyes jogsértések természetükből adódóan hosszú ideig tartanak, nem tiltható meg a Bizottságnak, hogy minden egyes esetben figyelembe vegye a tényleges időtartamukat. Ennek megfelelően szükségképpen kisebb a káros hatásuk azoknak a kartelleknek, amelyek – annak ellenére, hogy hosszú időre tervezték őket – rövid tényleges működés után tár fel a Bizottság, vagy jelent be egy résztvevőjük, mint azoknak, amelyek ténylegesen hosszú ideig működtek. Ebből következőleg minden esetben meg kell különböztetni a jogsértés időtartamát és természetéből következő súlyosságát (lásd ebben az értelemben a fenti 37. pontban hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 259. pontját).

46 Ebből következőleg a jogellenességi kifogást el kell utasítani.

B – *A megsemmisítésre irányuló jogalapokról*

47 A felperes öt jogalapra hivatkozik. Az első jogalap a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésének és az iránymutatásnak a megsértésén alapul. A második jogalap az arányosság elvének megsértésén alapul. A harmadik jogalap az egyenlő bánásmód elvének megsértésén alapul. A negyedik jogalap az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelméről szóló Egyezmény (a továbbiakban: EJEE) 7. cikkének megsértésén alapul. Az ötödik jogalap az EK 253. cikkének megsértésén alapul.

1. *A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésének megsértésére alapított első jogalapról*

48 A felperes úgy érvel, hogy még ha az iránymutatás jogszerű is, úgy kell tekinteni, hogy azt a Bizottság hibásan alkalmazta. Szerinte a megtámadott határozat 3. cikkének b) pontja mind a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdését, mind pedig az iránymutatást megsérti. E jogalapnak három része van, amelyekben a felperes a következőket állítja:

– a Bizottság nem mérte fel helyesen a jogsértés súlyát;

– az, hogy a Bizottság nem vette figyelembe, hogy forgalmának csak kis része volt érintett, megsérti a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdését és az iránymutatást;

– a Bizottság nem vette figyelembe gazdasági lehetőségeit.

a) *A jogsértés súlyának hibás értékelésére alapított első részről*

49 A felperes szerint a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése szerint a bírság kiszámításánál a jogsértés súlya a meghatározó. A jelen ügyben a Bizottság tévesen minősítette a természete és a piacra gyakorolt hatásai miatt (a megtámadott határozat (300) preambulumbekezdése) „különösen súlyosnak" a jogsértést. A felperes szerint a Bizottság egyrészt nem vett figyelembe minden releváns tényt, így a jogsértés enyhe jellegét, és másrészt helytelenül elemezte az általa figyelembe vett tényezőket. Ha helyesen értékelte volna a jogsértést, kisebb bírságot kellett volna kiszabnia.

50 Az első jogalap ezen első része négy kifogásból áll, amelyek azon alapulnak, hogy a Bizottság rosszul értékelte:

– a jogsértés természetét;

– a jogsértésnek a piacra gyakorolt hatásait;

– a cink-foszfát-ágazatban uralkodó válságot, mint enyhítő körülményt;

– azt, hogy a jogsértés különbözik a különösen súlyosnak minősülő más kartellektől.

A jogsértés természetéről

– A felek érvei

51 A felperes arra hivatkozik, hogy a Bizottságnak enyhének kellett volna minősítenie a jogsértést, és ezért kisebb bírságot kellett volna vele szemben kiszabnia. Elismerve, hogy a kartell a versenyjog súlyos megsértése volt, azt állítja, hogy az a versenyt enyhe jellege miatt viszonylag korlátozott mértékben veszélyeztette. Rámutat, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint „a bírságok összegének meghatározása során minden olyan tényezőt figyelembe kell venni, amely a jogsértés súlyának mérlegelésében szerepet játszhat" (az Elsőfokú Bíróság T-25/95., T-26/95., T-30/95–T-32/95., T-34/95–T-39/95., T-42/95–T-46/95., T-48/95., T-50/95–T-65/95., T-68/95–T-71/95., T-87/95., T-88/95., T-103/95. és T-104/95. sz., Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2000. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2000., II-491. o] 4949. pontja és a fenti 41. pontban hivatkozott Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 120. és 129. pontja). A múltban a Bizottság követte ezt az ítélkezési gyakorlatot. Ezzel szemben a jelen ügyben – miközben a kifogásközlésben elismerte a jogsértés enyhe jellegét bizonyító tényezők létezését – a bírságok terén követett politikájának nyilvánvaló megváltoztatása után később a megtámadott határozatban elhallgatta ezeket a tényezőket. Egyébként a Bizottság ellenkérelmében megváltoztatta az enyheségre utaló tényezőkkel kapcsolatos álláspontját. Elismerte benne, hogy e tényezőknek jelentősége van a jogsértés súlyának elemzése során, de semmit nem változtatnak azon, hogy a jogsértést „különösen súlyosnak" kellett minősíteni.

52 Ezután a felperes kifejti azokat az okokat, amelyek miatt szerinte a jogsértést nem kellett volna „különösen súlyosnak" minősíteni.

53 Elsősorban arra hivatkozik, hogy a jogsértés informális megállapodásból állt, amelyhez az érintett vállalkozások számára semmilyen különös végrehajtási mechanizmust nem írtak elő. Noha a Bizottság ezt elismerte a kifogásközlésében,

ennek ellenére nem csökkentette a bírságot a megtámadott határozatban. Ezzel szemben a „polipropilén"-határozatában arra tekintettel szabott ki alacsony bírságot, hogy az érintett vállalkozások nem intézkedtek végrehajtási mechanizmusról (az EK-Szerződés 81. cikkét alkalmazó eljárásban [IV/31.149 – „polipropilén"-ügy] 1986. április 23-án hozott 86/398/EGK bizottsági határozat [HL L 230., 1. o., a továbbiakban: „polipropilén"-határozat) 108. pontja]). Egy jogsértés természetszerűleg kisebb káros hatást gyakorol a piacra, amikor nincs végrehajtási mechanizmusa. A felperes szerint megalapozatlan a Bizottság azon érve, amely szerint a jelen ügy eltér a „polipropilén"-határozathoz vezető ügytől, mert a jelen kartellben részt vevő felek formális végrehajtási mechanizmushoz hasonló funkciójú és hatású nyomásgyakorlás alatt álltak. Úgy ítéli meg, hogy az, hogy a kvóták tiszteletben tartásának biztosítására alkalmas semmilyen kényszerítő intézkedést nem írtak elő, mind a „polipropilén"-ügyben, mind pedig a jelen ügyben meghatározó tényezőnek minősül.

54 Arra az érvre válaszolva, hogy a Bizottság nem köteles figyelembe venni korábbi gyakorlatát, a felperes azt állítja, hogy az ítélkezési gyakorlat kötelezi a Bizottságot arra, hogy figyelembe vegyen minden olyan tényezőt, amely a jogsértés súlyának mérlegelésében szerepet játszhat (a fenti 51. pontban hivatkozott Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 4949. pontja). Ebből következőleg a Bizottság nem hagyhatja figyelmen kívül „önkényesen és kényszerítő indok nélkül" azokat a szempontokat, amelyeket korábbi határozatokban relevánsnak tartott a jogsértés súlyának mérlegeléséhez. Ezenkívül a Bizottság kiforgatja az Elsőfokú Bíróságnak a T-347/94. sz., Mayr-Melnhof kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletét (EBHT 1998., II-1751. o.). A felperes elismeri, hogy az Elsőfokú Bíróság ebben az ítéletében kimondta, hogy „kizárólag az, hogy a Bizottság korábbi joggyakorlatában bizonyos tényezőket a bírság összegének megállapítása szempontjából enyhítő körülménynek tekintett, nem jelenti azt, hogy későbbi határozatában ugyanígy kell vélekednie" (368. pont). Úgy ítéli azonban meg, hogy ez a megállapítás nem érinti a Bizottság azon kötelezettségét, hogy minden releváns tényezőt figyelembe vegyen. A felperes előadja, hogy a végrehajtási mechanizmus hiánya, a tagállamok közötti verseny akadályainak hiánya (lásd a lenti 56. pontot), valamint az árak másodlagos szerepe (lásd a lenti 57. pontot) lényeges tényezők a jogsértés súlyának helyes mérlegeléséhez. Hozzáteszi, hogy a Bizottság az érintett vállalkozások számára előnyös minden tényezőt figyelmen kívül hagyott, noha azok lényegesek voltak a jogsértés súlyának mérlegeléséhez. Rámutat, hogy a fent hivatkozott Mayr-Melnhof kontra Bizottság ügyben hozott ítélethez vezető ügyben olyan ágazati válság állt fenn, amelyet az iránymutatás 5. pontja szerint

mindenképpen figyelembe kellett venni enyhítő körülményként vagy objektív adatként, és amely kevésbé fontos a jogsértés súlyának mérlegelése szempontjából, mint a jelen ügyben a felperes által felhozott tényezők. Egyébként a felperes vitatja, hogy a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet lehetővé tenné a Bizottság számára, hogy figyelmen kívül hagyja korábbi joggyakorlatát. Az Elsőfokú Bíróság által e tekintetben tett megállapítások ugyanis az LR AF azon állítására adott válaszok, miszerint a bírságok korábbi mértékének az iránymutatás következtében történő megváltozása átalakítja a kiszabható bírságokat meghatározó jogi hátteret. Az ítélet nem teszi lehetővé a Bizottság számára, hogy a jogsértés súlyának mérlegelésében releváns tényezőket figyelmen kívül hagyjon.

55 A Bizottság azon érve tekintetében, miszerint az Elsőfokú Bíróság a T-348/94. sz., Enso Española kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletében (EBHT 1998., II-1875. o.) kimondta, hogy a végrehajtást ellenőrző intézkedések hiánya önmagában nem enyhítő körülmény, a felperes rámutat, hogy ez az ítélkezési gyakorlat nem függ össze a jogsértés súlyának értékelésével. Hozzáteszi, hogy a T-6/89. sz., Enichem Anic kontra Bizottság ügyben 1991. december 17-én hozott ítéletének (EBHT 1991., II-1623. o.) 269–271. pontjában az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a végrehajtási mechanizmus hiánya enyhítő körülmény.

56 A felperes másodsorban előadja, hogy a kartell kizárólag európai szinten rögzített kvótákat. Az érintett vállalkozások nem kíséreltek meg országonkénti kvótákat megállapítani, így tehát nem határolták el a nemzeti piacokat. Következésképpen a verseny kockáztatása eleve korlátozott volt. A felperes azt állítja, hogy a Bizottság az EK-Szerződés 85. cikke szerinti eljárásról szóló, 1994. november 30-i 94/815/EK határozattal (IV/33.126. és 33.322. – „cement"-ügy) (HL L 343., 1. o., a továbbiakban: „cement"-határozat) ellentétben, amelyben különös fontosságot tulajdonított annak, hogy az érintett vállalkozások országonkénti kvótákat állapítottak meg, és ezáltal elhatárolták a nemzeti piacokat, a jelen ügyben a bírság összegének megállapítása során nem vette figyelembe ezt a körülményt.

57 Harmadsorban az egyéb „különösen súlyosnak" minősülő jogsértésekkel ellentétben az ármegállapodás másodlagos szerepet játszott. A felperes elismeri, hogy számos találkozón volt szó az árakról, de hozzáteszi, hogy az e tárgyú megbeszélés, főleg a jogsértés kezdetén, az árak alacsony voltára és a tagállamok közötti árkülönbségekre vonatkozó panaszokra korlátozódott. Az 1994-es és 1995-ös találkozókon készült, kézzel írott jegyzetek nem tartalmaznak semmilyen árra vonatkozó utalást, mert az árakat nem a kartell elején határozták meg. Rámutat, hogy – ahogyan azt a Bizottság a kifogásközlés 99. pontjában említi – a kartell a „csak mennyiségek, nem ár" elven alapult. Minimális árakat azonban meghatároztak. A felperes hozzáteszi, hogy az érintett vállalkozások csak irányárakat határoztak meg, és hogy az ilyen áraknak természetszerűleg kisebb a hatásuk, mint a rögzített áraknak, ahogyan azt a Bizottság is elismeri. A felperes kijelenti, hogy nem a megállapított tényállást, hanem annak értékelését vitatja.

58 A felperes bírálja a Bizottság azon megállapítását, miszerint nincs igazi fokozati különbség a szóban forgó kartell és más olyan kartellek között, amelyekben pontos ár- és kvótameghatározó megállapodásokat, valamint hatékony végrehajtást írtak elő. Hangsúlyozza, hogy a verseny korlátozásának és az integráció akadályozásának veszélyei jóval kisebbek a jelen ügyben.

59 Negyedsorban a felperes azt állítja, hogy kivéve egyetlen ügyfelet, a Tekno Wintert és egyetlen alkalmat, amikor a James Brownra osztottak néhány egyesült királyságbeli kisvállalkozást, az ügyfeleket nem osztották el.

60 A Bizottság rámutat, hogy a felperes nem állítja, hogy a Bizottság túllépte volna mérlegelési jogkörét vagy más mérlegelési hibát követett volna el. Csak annyit állít általánosságban, hogy a Bizottság „önkényesen és kényszerítő indok nélkül" eltért a korábbi joggyakorlatától.

61 A Bizottság előadja, hogy a jogsértés természetének mérlegelése érdekében az ítélkezési gyakorlat elveivel összhangban minden releváns tényezőt megvizsgált, és arra a következtetésre jutott, hogy azt már természetéből adódóan „különösen súlyosnak" kell minősíteni.

62 A Bizottság úgy véli, hogy a felperes félreértette a tárgyban irányadó ítélkezési gyakorlatot. Elismeri, hogy meg kell vizsgálnia minden releváns tényezőt, de azt állítja, hogy az ítélkezési gyakorlat ennek ellenére nem követeli meg, hogy egyes tényeknek, nevezetesen a felperes által a jelen ügyben felhozottaknak, rendszeresen a bírság kiindulópontjának csökkentéséhez kellene vezetnie. Az ítélkezési gyakorlatból éppenséggel az következik, hogy kötelezően figyelembe veendő szempontok kötelző vagy kimerítő listája nem létezik. Egyébként az egyes szempontok jelentősége a jogsértés súlyának elemzésében az ügy körülményeitől függ.

63 A Bizottság végül megvizsgálja a jogsértésnek a felperes által hivatkozott állítólagos enyhítő szempontjait, és úgy ítéli meg, hogy nem csökkentik a jogsértés súlyát. E tekintetben hangsúlyozza, hogy semmiképpen sem köteles követni a korábbi joggyakorlatát.

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

64 Először arra kell rámutatni, hogy a felperes csak a bírság megsemmisítését vagy összegének csökkentését kéri. Nem vitatja a megtámadott határozat 1. cikkét, így elismeri a Bizottság arra vonatkozó megállapításainak valósságát, amelyek a kartellben való részvételére és az EK 81. cikk megsértésére vonatkoznak. A kifogásközlésre adott válaszában úgy nyilatkozott, hogy lényegében nem vitatja az ott megállapított tényállást, és ezért az engedékenységi közlemény alapján a rá kiszabott bírság összegének 10%-os csökkentésében részesült (a megtámadott határozat (360) és (363) preambulumbekezdése).

65 Ezt követően el kell vetni a felperes azon érvét, amely szerint a Bizottság a megtámadott határozatban elhallgatta azokat a körülményeket, amelyek a jogsértés enyhe jellegét támasztanák alá, és amelyeket a kifogásközlés említett. A Bizottság minden szóban forgó körülményt figyelembe vett a megtámadott határozatban. Ellentétben a felperes állításával, a megtámadott határozat (72) preambulumbekezdése valójában lényegében megismétli a Bizottság azon megállapítását, hogy „az értékesítésekről és a kvótákra kötött megállapodásnak inkább informális megállapodás jellege volt, amelynek végrehajtására a tagok nem alkalmaztak semmilyen külön mechanizmust" (a kifogásközlés 67. pontja). A megtámadott határozat (104) preambulumbekezdése ismétli meg azt a megállapítást, amelyet a felperes a Bizottságnak tulajdonít, miközben valójában a Union Pigmentstől származik, és amely szerint a kartell a „csak mennyiségek, nem ár" elven alapult (a kifogásközlés 99. pontja). Ráadásul a Bizottság figyelembe vette azt, hogy a kvótákat csak európai szinten alkalmazták, és hogy az érintett vállalkozások nem határolták el a nemzeti piacaikat (a megtámadott határozat (267) és (273) preambulumbekezdése). Azt az érvet is figyelembe vette, hogy csak egy ügyfelet osztottak el a kartell tagjai között ((270) és (277) preambulumbekezdés). Ezenkívül a felperes állításával ellentétben a Bizottság kitért az érveire a megtámadott határozatban ((104), (274), és (290)–(298) preambulumbekezdés).

66 Ezenkívül emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a jogsértés súlyát többek között a verseny korlátozásának természetét figyelembe véve kell értékelni (lásd az Elsőfokú Bíróság T-224/00. sz., Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-2597. o.] 117. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

67 A felperes nem vitatja, hogy a kartell árakat határozott meg, és európai szinten kvótákat állapított meg, valamint hogy legalább egy ügyfelet elosztottak. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének a), b) és c) pontjában említett, a közös piaccal kifejezetten összeegyeztethetetlennek nyilvánított kartellpéldák éppen azok, amelyek a következőkből állnak:

„a) a beszerzési vagy eladási árak, illetve bármely egyéb üzleti feltétel közvetlen vagy közvetett rögzítése;

b) a termelés, az értékesítés, a műszaki fejlesztés vagy a befektetés korlátozása vagy ellenőrzése;

c) a piacok vagy a beszerzési források felosztása;

[...]"

68 Ezért minősíti az ítélkezési gyakorlat az ilyen jellegű jogsértéseket, – főként amikor horizontális kartellekről van szó, „különösen súlyosnak" (az Elsőfokú Bíróság T-141/94. sz., Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-én hozott ítéletének [EBHT 1999., II-347. o.) 675. pontja), vagy „a közösségi versenyszabályok kirívó megsértésének" (az Elsőfokú Bíróság T-148/89. sz., Tréfilunion kontra Bizottság ügyben 1995. április 6-án hozott ítéletének [EBHT 1995., II-1063. o.) 109. pontja és T-311/94. sz., BPB de Eendracht kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-1129. o.] 303. és 338. pontja).

69 Emlékeztetni kell arra is, hogy az iránymutatás értelmében „különösen súlyos" jogsértések közé „rendszerint az olyan horizontális korlátozások tartoznak [...], mint az árkartell vagy a piacfelosztó kvóták alkalmazása, vagy más, az egységes piac megfelelő működését veszélyeztető magatartások, például a nemzeti piacokra való széttördelés és a gyakorlatilag monopolhelyzetben lévő vállalkozásoknak az erőfölénnyel való visszaélése" (1.A. pont, második bekezdés, harmadik francia bekezdés).

70 A fentiekből az következik, hogy – a természetére tekintettel – a Bizottság helyesen minősítette az ügyben szereplő jogsértést különösen súlyosnak. Meg kell azonban vizsgálni a jogsértésnek a felperes által hivatkozott állítólagos enyhítő szempontjait.

71 A felperes azon érve tekintetében, amely szerint a jogsértés informális megállapodás volt, amelynek végrehajtására a tagok nem alkalmaztak semmilyen külön mechanizmust, elsősorban meg kell állapítani, hogy ahhoz, hogy egy vállalkozások közötti megállapodás tiltottnak minősüljön, nem kell kényszerítő jellegűnek lennie. Elegendő, ha az érintett vállalkozások kinyilvánították azt az akaratukat, hogy meghatározott módon fognak viselkedni a piacon (az Elsőfokú Bíróság T-59/99. sz., Ventouris kontra Bizottság ügyben 2003. december 11-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-5257. o.] 52. ponja). A végrehajtást ellenőrző formális intézkedések hiánya nem feltétlenül befolyásolja a jogsértés súlyát. Az, hogy a jogellenes megállapodást informális úton hajtják végre, nem zárja ki a hatásosságát.

72 Noha a Bizottság a „polipropilén"-határozatban mérsékelte a bírságot, ahogyan arra a fenti 41. pontban már utalás történt, korábbi joggyakorlata önmagában nem képezi a versenyjogi bírságok jogi hátterét.

73 A jelen ügyben az eladásról és a kvótákról szóló megállapodás tekintetében meg kell állapítani, hogy a Bizottság elismerte a megtámadott határozatban, hogy ez a megállapodás „inkább »gentlemen's agreement« jellegű volt, amennyiben a kartell tagjai nem vezettek be külön mechanizmust a határozatok végrehajtása céljából" ((72) preambulumbekezdés). A Bizottság azonban megállapította, hogy „az eladási kvóták tiszteletben tartását a kartell találkozóin a tagokra gyakorolt nyomás biztosította" (a megtámadott határozat (72) és (276) preambulumbekezdése). A felperes nem vitatja, hogy a kartell tagjai tizenhat találkozót tartottak az 1994. március és 1998. május közötti időszakban (a megtámadott határozat (70) preambulumbekezdése), valamint hogy ezeken a találkozókon az érintett vállalkozások tájékoztatták egymást az eladásokról, és megbeszélték a piaci részesedéseiket. A vállalkozások a cinkgyártószövetségeket közvetítőként felhasználva kicserélték a cink-foszfát-eladásra vonatkozó adataikat, és ezáltal ellenőrizhették, hogy mindegyikük tiszteletben tartja a piaci részesedését ((69) és (284) preambulumbekezdés). Ezenkívül a Union Pigments elmondta, hogy a kartell tagjai gyakran vitatkoztak a találkozókon, és azzal vádolták egymást, hogy túlléptek a megállapított kvótákon, így aztán a kvóták tiszteletben tartását az ezeken a találkozókon kifejtett nyomás

biztosította (a Union Pigments nyilatkozatának 67. pontja). Noha a Trident hangsúlyozza, hogy nem volt semmilyen kompenzációs rendszer, megerősíti, hogy a résztvevők a kartell találkozóin vádolták egymást, és panaszkodtak, ha a piaci részesedésük csökkent (a Trident nyilatkozatának 2.4.19. pontja).

74 Egyébként a megtámadott határozatból kiderül, hogy „az ügyfelek szétosztását egyfajta kompenzációként használták, ha valamelyik vállalkozás nem merítette ki a kvótáját" ((72) preambulumbekezdés). Ezt a megállapítást alátámasztja a Union Pigments nyilatkozata, amely szerint 1995-ben a Tekno Winter ügyfelet (a továbbiakban: Teknos) az SNCZ-hez adták át annak érdekében, hogy annak meglegyen a 24%-os kvótája (67. pont). A Union Pigments azt is megállapítja, hogy egy alkalommal nem próbált meg új ügyfelet szerezni, mert ez a többi érintett vállalkozás részéről represszáliákat jelentett volna (a Union Pigments nyilatkozatának 77. pontja).

75 Ezenkívül a felperes nem vitatja, hogy az érintett vállalkozások tényleges piaci részesedése éves szinten nagyon közel volt a nekik kiosztott piaci részesedésekhez (a megtámadott határozat (72) preambulumbekezdése). Ebből látható, hogy az eladási megállapodás végrehajtásának rendszere úgy is hatásos volt, hogy nem járt vele formális szankciórendszer.

76 Ami az árakról és az ügyfelek elosztásáról szóló megállapodásokat illeti, tény, hogy a Bizottság sem a megtámadott határozatban (lásd például a (285) és a (286) preambulumbekezdést), sem irataiban nem jelöl meg külön végrehajtási mechanizmust. Rá kell azonban mutatni, hogy az ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a Bizottság mérlegelési jogkörrel rendelkezik a bírságok megállapításában annak érdekében, hogy a vállalkozások magatartását a versenyszabályok tiszteletben tartásának irányába irányítsa (az Elsőfokú Bíróság T-150/89. sz., Martinelli kontra Bizottság ügyben 1995. április 6-án hozott ítéletének [EBHT 1995., II-1165. o.] 59. pontja és a fenti 66. pontban hivatkozott Archer Daniels Midland és Archer Daniel Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 56. pontja). Tekintettel az érintett jogsértés természetére és a fenti 68. és 71. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatra, valamint ezek következményeire és hatásaira (lásd a lenti 111–118. és 129. pontot), az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a Bizottság nem lépte túl ezt a mérlegelési jogkört a jelen ügyben.

77 Másodsorban a felperes azon érve tekintetében, miszerint a verseny kockáztatása korlátozott volt, mert a kartell kizárólag európai szinten rögzített kvótákat, arra kell emlékeztetni, hogy az iránymutatás csak példálózó jelleggel említi a nemzeti piacokra való széttördelésre irányuló jogsértéseket, mint különösen súlyosnak minősíthető jogsértések példáit (1.A. pont, második bekezdés, harmadik francia bekezdés). Ezenkívül az Elsőfokú Bíróság a fenti 66. pontban hivatkozott Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben kimondta, hogy az olyan kartell, amely egyebek között árcélok rögzítésére irányul, nem mentesülhet az alól, hogy különösen súlyosnak minősüljön pusztán azért, mert világméretű kartellről van szó, amelyik a közös piacon belül nem vezetett nemzeti piacokra való töredezéshez (123–125. pont). Ugyanez a gondolatmenet irányadó a jelen ügyre.

78 Ami a felperes által hivatkozott „cement"-határozatot illeti, nem releváns a jelen ügyben az, hogy a Bizottság ebben a határozatban a nemzeti piacokra való széttöredezést különösen súlyosnak minősítette. Ha a jelen ügyben szereplő kartell nemzeti piacokra való széttöredezéshez vezetett volna, a Bizottság még magasabb bírságot szabhatott volna ki. E tekintetben rá kell mutatni, hogy az iránymutatás egyebek között azt írja elő, hogy „[e]zeken a kategóriákon belül – és főleg a súlyos és különösen súlyos jogsértések esetében – a bírság javasolt mértéke lehetővé fogja tenni a vállalkozások differenciált kezelését az elkövetett jogsértés jellege szerint" (1. A. pont, harmadik bekezdés).

79 Ráadásul figyelemreméltó, hogy a Union Pigments szerint a kartell első, 1994. március 24-i találkozóján az a döntés született, hogy „az árak ne térjenek el túlságosan országonként, hogy a termékek ne lépjék át a határokat" (a Union Pigments nyilatkozatának 51. és 74. pontja). Úgy tűnik tehát, hogy az érintett vállalkozásoknak bizonyos mértékben az volt a szándéka a jelen ügyben, hogy elhatárolják a nemzeti piacokat.

80 Harmadsorban a felperes azon érve tekintetében, miszerint a jogsértést azért nem kellett volna különösen súlyosnak minősíteni, mert az árakról szóló megállapodás csak másodlagos szerepet játszott, és kizárólag referenciaárakra vonatkozott,

amelyeknek természetszerűleg kisebb a hatásuk, mint a rögzített áraknak, arra kell emlékeztetni, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban arra a következtetésre jutott, hogy a kartell tagjai „alap-" vagy „ajánlott" árban állapodtak meg a cink-foszfát tekintetében ((65) preambulumbekezdés).

81 Az ármeghatározás, még ha csak irányadó jelleggel is, azáltal befolyásolja a versenyt, hogy a kartell minden résztvevője számára lehetővé teszi, hogy ésszerű bizonyossággal előre tudja, milyen lesz a versenytársai árpolitikája (a Bíróság 8/72. sz., Vereeniging van Cementhandelaren kontra Bizottság ügyben 1972. október 17-én hozott ítéletének [EBHT 1972., 977. o.] 21. pontja). Az ilyen kartellek általánosabban közvetlen beavatkozást jelentenek az érintett piacon fennálló verseny lényegi paramétereibe (a fenti 68. pontban hivatkozott Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 675. pontja). Az érintett termelők – azáltal, hogy kifejezték arra irányuló akaratukat, hogy a termékeikre meghatározott szintű árat alkalmaznak – már nem önálló módon döntenek a piaci politikájukról, és így veszélyeztetik a Szerződés versenyre vonatkozó rendelkezéseiben rejlő koncepciót (a fenti 68. pontban hivatkozott BPB de Eendracht kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 192. pontja).

82 E megfontolásokra tekintettel az ügyben szereplő kartell nem mentesülhet az alól, hogy különösen súlyos jogsértésnek minősüljön pusztán azért, mert referenciaárakat határozott meg (lásd ebben az értelemben a fenti 66. pontban hivatkozott Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 118–120. pontját).

83 A felperes azon érve tekintetében, amely szerint az árakról szóló megállapodás csak „másodlagos" szerepet játszott, az Elsőfokú Bíróság azon az álláspontón van, hogy az a tény, hogy a Bizottság kimondta, hogy az eladási kvóták meghatározása volt a megállapodás „sarkköve" (a megtámadott határozat (66) preambulumbekezdése), nem jár azzal a következménnyel, hogy az árakról szóló megállapodást másodlagosnak kellene tekinteni. A kvótákról szóló megállapodás, az ügyfelekről szóló megállapodás és az ármeghatározásról szóló megállapodás ugyanis egy egységes kartell három aspektusát képezik. Márpedig a kartell súlyát globálisan kell értékelni. Tekintettel a jogsértés súlyára, a jelen ügyben a Bizottság joggal minősítette azt különösen súlyosnak.

84 Az Elsőfokú Bíróság mindenesetre úgy ítéli meg, hogy az árakról szóló megállapodás a kartell fontos része volt. A Bizottság egyébként összegyűjtötte azokat az írásos bizonyítékokat, amelyekből kitűnik, hogy az ajánlott árakról a kartell több találkozóján folyt megbeszélés (a megtámadott határozat (134), (139), (140), (162), (178) és (186) preambulumbekezdése). Ráadásul az árakról szóló megállapodás – ellentétben a felperes állításával – 1994 óta a kartell része volt. Az érintett vállalkozások közül csak a felperes érvelt azzal a közigazgatási eljárás folyamán, hogy ezt a megállapodást csak 1996-ban kötötték meg (a megtámadott határozat (268) preambulumbekezdése). Márpedig, amint arra fentebb már utalás történt, a Union Pigments szerint az érintett vállalkozások első, 1994. március 24-i találkozójukon elhatározták, hogy az árak ne térjenek el túlságosan országonként (a Union Pigments nyilatkozatának 51. pontja). A Trident nyilatkozatából (2.4.24. pont) kiderül az is, hogy a kartell minden találkozón rögzítette az árakat. Az első találkozókra vonatkozó írásos bizonyítékok nem olyan nagy mennyiségűek, mint a későbbi találkozókra vonatkozók. Az 1995. március 27-i találkozó napirendjéből azonban kiderül a németországi, franciaországi, benelux államokbeli, egyesült királysági, északi országokbeli, egyesült államokbeli és egyéb országokbeli árak megtárgyalásának szándéka (a megtámadott határozat (121) preambulumbekezdése).

85 Negyedsorban abból, hogy kivéve egyetlen ügyfelet, a Teknost, és egyetlen alkalmat, amikor a James Brownra osztottak néhány egyesült királyságbeli kisvállalkozást, az ügyfeleket nem osztották el, nem következik, hogy a Bizottság nem minősítette volna joggal különösen súlyosnak a jogsértést.

86 A felperes nem vitatja, hogy a Teknost, a nyolc legfontosabb nyugat-európai festékgyártó egyikét elosztották (a megtámadott határozat (52) preambulumbekezdése).

87 Az érintett vállalkozások rendszeresen megbeszélték ennek az ügyfélnek az elosztását, és egymást váltva szállítottak neki (a megtámadott határozat (68), (96)–(97) preambulumbekezdése és a Union Pigments nyilatkozatának 63. és 67. pontja). Kifinomult elosztási rendszerük volt annak biztosítására, hogy a Teknos „semmit se sejtsen a megállapodásról" (a megtámadott határozat (99) és (100) preambulumbe-

kezdése). Az Elsőfokú Bíróság megállapítja, hogy a megállapodás kiterjedt a Teknosnak számlázandó árra, és hogy a „soron következőn" kívül egyik termelő sem számlázhatott a megállapítottnál alacsonyabb árat (a megtámadott határozat (96) preambulumbekezdése és a Trident nyilatkozatának 2.4.22. pontja).

88 Egyébként a felperes nem vitatja azt sem, hogy a James Brown megkapott néhány kisvállalkozást (a megtámadott határozat (180) és (277) preambulumbekezdése). A James Brown maga sem tagadja ezt.

89 Rá kell ezenkívül mutatni, hogy a Bizottság a Union Pigments 1995. március 30-i feljegyzése alapján megállapítja, hogy szó volt a Jotun elosztásáról (a megtámadott határozat (277) preambulumbekezdése). Noha ez a feljegyzés nem említi kifejezetten a Jotun elosztását, a felperes ezt a megállapítást nem vitatja kifejezetten. A Jotun is a nyolc legfontosabb nyugat-európai festékgyártó egyike (a megtámadott határozat (52) preambulumbekezdése).

90 Ebből az következik, hogy a Bizottság joggal állapította meg, hogy egyes ügyfeleket elosztottak. Az, hogy ez az elosztás csak egyes ügyfeleket érintett, és nem a piacon jelen lévő összes ügyfelet, nem kérdőjelezi meg azt a következtetést, hogy a kérdéses kartell különösen súlyos volt.

91 E megfontolásokra tekintettel a felperes azon kifogását el kell utasítani, amely szerint az érintett jogsértés – természetéből adódóan – nem különösen súlyos.

A jogsértés hatásairól

– A felek érvei

92 A felperes elöljáróban megjegyzi, hogy a Bizottság a jogsértés különösen súlyos természetére vonatkozó következtetését elsősorban annak a piacra gyakorolt hatásaira alapította. Azt állítja, hogy a Bizottság e tekintetben mérlegelési hibákat követett el. Az ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottságnak a jogsértés súlyának mérlegelése során minden olyan tényezőt figyelembe kell vennie, amely a piacra gyakorolt hatások szempontjából jelentős lehet (a fenti 51. pontban hivatkozott Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 4949. pontja). A Bizottság korábbi joggyakorlatában ezzel az ítélkezési gyakorlattal összhangban megerősítette, hogy a piacra gyakorolt korlátozott hátrányos hatások, valamint a megállapodások teljes körű alkalmazásának hiánya szerepet játszhat a jogsértés súlyának mérlegelése során (a „polipropilén"-határozat 108. pontja és az EK-Szerződés 85. cikke szerinti eljárásban (IV/34.466 – „görög komphajók"-ügy) 1998. december 9-én hozott 1999/271/EK bizottsági határozat (HL L 109., 24. o., a továbbiakban: „görög komphajók"-határozat) 162. pontja). A „görög komphajók"-határozatban a Bizottság annak alapján, hogy a felek nem alkalmazták teljes körűen az árakról szóló külön megállapodásokat, és az árak tekintetében versenyeztek egymással azáltal, hogy eltérő engedményeket adtak, csak súlyosnak, és nem különösen súlyosnak ítélte a jogsértést. Ezzel szemben a jelen ügyben a Bizottság nem vette figyelembe sem azt, hogy a szóban forgó megállapodásokat nem hajtották gondosan végre, sem azt, hogy csak korlátozott módon gyakoroltak káros hatásokat a piacra.

93 A jogsértés végrehajtását illetően a felperes elsősorban azzal érvel, hogy a Bizottság tévesen állapította meg, hogy az árakról szóló megállapodást az érintett vállalkozások gondosan végrehajtották. Először is a Bizottság az árakról szóló megállapodás végrehajtására vonatkozó következtetését a Trident nyilatkozatára alapozta, amely szerint belső árlistája a megállapított árakat tükrözte (a megtámadott határozat (285) preambulumbekezdése). Ezzel a Bizottság félreértelmezte a nyilatkozatot. A Trident valójában szintén azt állapította meg, hogy tapasztalata szerint „a találkozókon megbeszélt árakat nem tartották tiszteletben, és általában elismerték, hogy történt a megállapított referenciaárak alatti értékesítés" (a Trident

nyilatkozatának 2.4.25. pontja). Ezt a kijelentést erősíti meg a Union Pigments nyilatkozata, amely szerint egyrészt gyakorlatilag lehetetlen volt árakat meghatározni, és másrészt az referenciaárakat a skandináv országokban nem tartották be (60. pont). A körülményeket figyelembe véve pusztán abból, hogy a Trident felvette az irányárakat a belső árkatalógusába, nem lehet arra következtetni, hogy a szóban forgó megállapodásokat gondosan alkalmazták.

94 Másodszor az érintett vállalkozások a standard cink-foszfátot a megállapított ár alatt adták el, és rendszeresen adtak árengedményeket. A felperes által kért árak is egyértelműen alacsonyabbak voltak a kartell által megállapított referenciaáraknál. Döntően a cink-oxid, így a cink ára határozza meg a cink-foszfát árát, mert ezek képezik a termelési költségek lényegi részét. A cink ára erősen ingadozott az 1990 és 2000 közötti időszakban. A felperes azt állítja, hogy az árainak 1997-ben bekövetkezett emelkedése a cink árának jelentős emelkedésének a következménye volt, és nem a referenciaárak tiszteletben tartásának. Egyébként a Trident átadta a Bizottságnak az azt bizonyító iratokat, hogy az érintett vállalkozások rendszeresen a megállapított árak alatt értékesítettek. Harmadszor az érintett vállalkozások kénytelenek voltak az árakat alacsonyan tartani a harmadik országokból származó import kockázata miatt. Összefoglalva, az érintett vállalkozások – a Bizottság megállapításaival ellentétben – nem tartották be az árakról szóló megállapodásokat. A felperes megjegyzi, hogy a Bizottság ellenkérelmében nem tér ki a fent kifejtett érvekre.

95 A „görög komphajók"- határozatában a Bizottság úgy döntött, hogy csökkenti a bírságot, és a jogsértést súlyosnak, nem pedig különösen súlyosnak minősíti, mert a megállapodásokat nem teljesen hajtották végre. A Bizottságnak a jelen ügyben is ezt a gyakorlatot kellett volna követnie. Arra az érvre válaszolva, hogy a Bizottságot nem köti a korábbi joggyakorlata, a felperes ismét kijelenti, hogy a Bizottságnak minden olyan tényezőt figyelembe kell vennie, amely a jogsértés súlyának mérlegelésében szerepet játszhat, ideértve a korábbi határozataiban relevánsnak tartott tényezőket. Az Elsőfokú Bíróság ítélkezési gyakorlata megerősíti, hogy a jogsértés hatásainak konkrét súlyát figyelembe kell venni a bírság kiszámítása során (az Elsőfokú Bíróság

T-308/94. sz., Cascades kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-925. o.] 172. és azt követő pontjai). A Bizottság azon érve tekintetében, miszerint csak akkor kell csökkenteni a bírságot, ha a megállapodás egyik részét sem alkalmazták, a felperes úgy érvel, hogy azt is figyelembe kell venni, ha a megállapodásnak csak egy részét nem hajtották végre. A jelen ügyben azt, hogy az árakról szóló megállapodást nem alkalmazták, figyelembe kellett volna venni a bírság összegének csökkentése érdekében.

96 Másodsorban a kartellnek a piacra gyakorolt káros hatásait illetően a Bizottság szintén mérlegelési hibákat követett el. Először is a felperes vitatja a Bizottság azon megállapítását, mely szerint a jogsértésnek tényleges káros hatásai voltak, mert az érintett vállalkozások az EGT piacának 90%-án működtek. Noha az érintett vállalkozások a piac jelentős részét lefedik, a jogsértés soha nem terjedt ki a módosított cink-foszfátra, csak a standard cink-foszfátra, amely az európai cink-foszfát-piacnak csak 55%-át teszi ki. A jogsértés ezért az európai cink-foszfát-piacnak csak egy részére volt hatással. A Bizottság azon érvére, hogy a módosított cink-foszfát vásárlói számának csökkenését a piacra gyakorolt tényleges káros hatásnak kell tekinteni, a felperes egyrészt azt válaszolja, hogy ez az érv a megtámadott határozatban nem szerepelt, másrészt azt, hogy ez a megállapítás semmit nem változtat azon, hogy a jogsértés a piacnak csak egy részét érintette, és ezért a káros hatások annál inkább korlátozottak voltak. Másodszor az érintett vállalkozások nem érték el lényeges céljaikat. A felperes e tekintetben rámutat egyrészt arra, hogy mivel a piacot országonként soha nem osztották fel, a különböző tagállamokban „erős verseny uralkodott az ügyfelek és így a piaci részesedések tekintetében". Grafikonokat nyújt be annak bizonyítására, hogy jelentős eltérések voltak az értékesítések között a különböző tagállamokban, tehát verseny állt fenn a szóban forgó piacon. Másrészt az ügyfelek elosztása kivételes volt a kartellben. Végül az irányárakat soha nem érték el, ami az erős verseny meglétét bizonyítja.

97 A felperes azt állítja, hogy a kartell káros hatásai több okból korlátozottak voltak. Először a cink-foszfát vásárlói nagyvállalkozások, amelyek nagy alkuerővel bírnak az árak tekintetében, és amelyek rendszeresen a legjobb ajánlatot keresik. A Bizottság

azon érvére válaszolva, amely szerint ez a vásárlóerő nem relativizálja a kartell káros hatásait, a felperes azt terjeszti elő, hogy egy jogsértésnek érezhetően korlátozottabbak a káros hatásai, amikor a piacon szembenálló fél erős, mint amikor a vásárló gyengébb. Másodszor az, hogy a piacon harmadik versenytársak és harmadik országokból importált helyettesítő termékek – köztük a kalcium-foszfát – voltak jelen, jelentős nyomást gyakorolt a standard cink-foszfát árára. Harmadszor a felperes megismétli, hogy a jogsértés tartama alatt a cink-foszfát ára nagyrészt a cink árától függött, és hogy a cink árának jelentős ingadozásai befolyásolták a cink-foszfát árát. Így a cink-foszfát áráról szóló megállapodásnak nem igazán lehetett hatása. Negyedszer a cink-foszfát a végtermék költségének csak kis részét, azaz 0,08%-át tette ki. A megállapodások által végzett kis módosításoknak ezért gyakorlatilag nem volt hátrányos hatásuk a festékek árára, így a fogyasztókra sem. E tekintetben a felperes rámutat, hogy a Bizottság – korábbi gyakorlatával ellentétben – a jelen ügyben nem vizsgálta meg, hogy a fogyasztók kárt szenvedtek-e.

98 A Bizottság azon állítására válaszul, amely szerint a korlátozott hátrányos következmények fontos szerepet játszanak a jogsértés súlyának mérlegelésében, a felperes úgy érvel, hogy ez semmit nem változtat azon, hogy a Bizottságnak a súlyosság meghatározása során figyelembe kell vennie a jogsértésnek a piacra gyakorolt konkrét hatását. Minél korlátozottabb a piacra gyakorolt hatás, annál kevésbé súlyosnak kell minősíteni a jogsértést. (a fenti 95. pontban hivatkozott Cascades kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 172. és ezt követő pontjai).

99 Végül a felperes előadja, hogy „főleg" a megállapodások hatékony alkalmazásának elmaradását kell olyan enyhítő körülménynek tekinteni, amely a bírságnak az iránymutatás 3. pontja szerinti csökkentését indokolja. Ezzel szemben válaszában úgy érvel, hogy az első jogalap e részének alátámasztására kifejtett érvei arra vonatkoznak, hogy „a megállapodások teljes körű alkalmazásának hiányát és a jogsértés hatásainak korlátozott jellegét figyelembe kell-e venni a jogsértés súlyának mérlegelése során", és nem arra, hogy a megállapodások hatékony alkalmazásának elmaradását figyelembe kell-e venni enyhítő körülményként.

100 A Bizottság kijelenti, hogy nem köteles csökkenteni a bírság alapösszegét, amikor nem hajtották végre a megállapodásnak minden részét, és a piacon nem érték el teljesen a kitűzött célokat. Hozzáteszi, hogy nem létezik kimerítő lista a jogsértés súlyának mérlegelése során figyelembe veendő szempontokról.

101 Ezt követően a Bizottság vitatja, hogy a megállapításai hibásak lennének. Elsősorban arra emlékeztet, hogy a jogsértés végrehajtására vonatkozó megállapítása nem korlátozódott az árak meghatározására, hanem a piacok felosztására és legalább egy ügyfél elosztására is kiterjedt (a megtámadott határozat (72), (284), (286) és (287) preambulumbekezdése), amely elemeket a felperes nem vitatja. Az irányárak hatékony alkalmazása nemcsak a Trident azon nyilatkozatából látszik, amely szerint a belső árlistája a megállapított árakat tükrözte (a megtámadott határozat (285) preambulumbekezdése), hanem abból is, hogy a felperes átlagos árai időbeli eltolódással a Németországra ajánlott árakat követték. Mindenesetre, még ha az irányárakat nem is valósították meg tökéletesen, ez nem jelenti azt, hogy a felperes ne járult volna hozzá a megállapodások végrehajtásához. Azáltal, hogy piaci kvótákban és árcélokban állapodtak meg, az érintett vállalkozások mozgásteret kaptak az ügyfeleik kihasználására. Az ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy lehetséges, hogy az a vállalkozás, amelyik nem a kartell keretében megállapított módon jár el, egyszerűen hasznot próbál húzni belőle (a fenti 95. pontban hivatkozott Cascades kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 230. pontja). A jelen ügyben tehát az iránymutatás értelmében nem merülhet fel „a jogsértő megállapodások nem teljesítése".

102 Másodsorban a Bizottság vitatja, hogy mérlegelési hibát követett volna el a kartell piacra gyakorolt hatásai tekintetében. Először is, noha a jogsértés csak a standard cink-foszfátra vonatkozott és a módosított változatára nem, a kartell ettől még gyakorlatilag ellenőrzése alatt tartotta a cink-foszfát világtermelését. Még ha a jogsértés arra is ösztönözte volna az ügyfeleket, hogy a módosított cink-foszfátra váltsanak át, ezt a reakciót is a jogsértés tényleges hatásának kell tekinteni. Másodszor a Bizottság emlékeztet rá, hogy a megtámadott határozatban elismerte, hogy az érintett vállalkozások által kitűzött eredményeket nem érték el teljesen ((297) preambulumbekezdés). Eközben a jogsértésnek a piacra gyakorolt káros

hatásai jelentősek. E hatások egyrészt abból látszanak, hogy az érintett vállalkozások által ténylegesen megszerzett piaci részesedések gyakorlatilag azonosak voltak azokkal, amelyeket a mennyiségekről szóló megállapodásuk osztott ki nekik (a megtámadott határozat (72) preambulumbekezdése), és másrészt abból, hogy a felperes átlagos árai időbeli eltolódással hűen követték az ajánlott árakat. Az átlagos árak e fejlődéséből az is látszik, hogy – még ha a cink árának ingadozásai befolyásolták volna is a cink-foszfát árát – ez semmit nem változtatott volna a kartell tagjai által ezenfelül meghozott intézkedések hatásain. Mindenesetre, ha a cink-foszfát árát csak a cink ára határozta meg, a felperes nem magyarázta meg, hogy a kartell miért határozott meg négy éven keresztül ajánlott árakat (a megtámadott határozat (92)–(94), (104), (274) és (285) preambulumbekezdése).

103 Ami a jogsértés hátrányos hatásainak a felperes által hivatkozott korlátozottságát illeti, a Bizottság azzal érvel, hogy e hatások, mint például azok, amelyek meglétét a felperes elismeri, még ha korlátozottak is voltak, jelentősek, ha a jogsértés súlyának meghatározásáról van szó. Vitatja azonban a felperes által e tekintetben felhozott érveket.

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

104 Az iránymutatás 1.A. pontjában a Bizottság kifejezetten vállalta, hogy a jogsértés súlyának értékelése során a jogsértés jellegén és az érintett földrajzi piac méretén kívül figyelembe veszi a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatását, ha ez a hatás mérhető. A jelen esetben a megtámadott határozat (300) preambulumbekezdése e szempontok mindegyikét felsorolja.

105 A felperes állításával ellentétben a Bizottság nem alapította a jogsértés súlyára vonatkozó következtetését „elsősorban" annak hatásaira. Nem tulajdonított nagyobb

jelentőséget a jogsértés hatásainak, mint az egyéb tényezőknek. A tényleges hatásnak tulajdonított jelentőséget éppenséggel csökkentette egyrészt azzal, hogy megállapította, hogy „rendkívül nehéz" megállapítani az ilyen jellegű kartell hatásait ((279) preambulumbekezdés), másrészt azzal, hogy figyelembe vette, hogy az érintett vállalkozások nem valósították meg minden kitűzött céljukat ((297) preambulumbekezdés).

106 Emlékeztetni kell rá, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatásának értékelése során a Bizottságnak figyelembe kell vennie, hogy milyen lett volna a verseny a jogsértés nélkül (lásd a fenti 66. pontban hivatkozott Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 150. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

107 Az eladási kvótákról szóló megállapodás tekintetében az Elsőfokú Bíróság azon az álláspontón van, hogy a Bizottság joggal állapította meg, hogy azt „gondosan" végrehajtották (lásd a fenti 73. és 74. pontot, valamint a megtámadott határozat (72), (284) és (287) preambulumbekezdését). Amint arra a fenti 75. pont utal, nem vitatott, hogy éves szinten „az öt termelő tényleges piaci részesedése nagyon közel volt a nekik kiosztott piaci részesedésekhez" (a megtámadott határozat (72) preambulumbekezdése). Ebből következőleg a Bizottság alappal következtetett arra, hogy az eladási kvótákról szóló megállapodás hatással volt a piacra. Hozzá kell tenni, hogy a tárgyaláson a felperes elismerte, hogy e megállapodás befolyásolta a versenyt, mert növelte az árstabilitást (lásd a megtámadott határozat (114) preambulumbekezdését is). Ezáltal a piaci részesedések stabilitása azzal a hatással járt, hogy nem volt szükség az agresszív árcsökkentési politikára, amely a kartellt megelőző évek árháborúját jellemezte (lásd a megtámadott határozat (74) és (75), (114) és (115) preambulumbekezdését).

108 A felperes azt állítja, hogy a nemzeti piacokon realizált eladások változásaiból látható, hogy a megállapodásnak nem volt hatása. E tekintetben arra kell emlékeztetni, hogy a kvótákat európai szinten állapították meg. Ennélfogva az, még ha a nemzeti eladások változtak is, ez semmit nem változtat azon, hogy az európai kvótákat tiszteletben tartották.

109 E körülmények között úgy kell tekinteni, hogy a kvótákról szóló megállapodás konkrét hatása, a kartell „sarkkövét" (a megtámadott határozat (66) preambulumbekezdése), jogilag kielégítően támasztották alá.

110 Ami az árakról szóló megállapodást illeti, a Bizottság a megtámadott határozatban azt állítja, hogy, azt szintén gondosan végrehajtották ((283) és (285) preambulumbekezdés). A felperes vitatja ezt az állítást.

111 Emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság joggal mutatott rá, hogy a szóban forgó megállapodás árcélokat jelölt ki (lásd a fenti 80. pontot). Márpedig az árcélokra, és nem a rögzített árakra irányuló megállapodás végrehajtása nem a megállapított célnak megfelelő ár alkalmazását feltételezi, hanem azt, hogy a felek igyekezzenek az árcélt megközelíteni (a fenti 66. pontban hivatkozott Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 271. pontja).

112 Az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a felek a jelen ügyben igyekeztek megközelíteni az árcéljukat. Minden találkozón megtárgyalták az árszintet, és ajánlott árakat rögzítettek (lásd a fenti 84. pontot). Az árrögzítés szükségképpen befolyásolta a versenyt a piacon. A vevők alkulehetőségei is csökkentek (lásd ebben az értelemben az Elsőfokú Bíróság T-305/94–T-307/94., T-313/94–T-316/94., T-318/94., T-325/94., T-328/94., T-329/94. és T-335/94. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1999. április 20-án hozott ítéletének [EBHT 1999., II-931. o] 745. pontját). Ráadásul, amint arra már a fenti 81. pontban utalás történt, az árrögzítés, ha csak irányárat is jelöl ki, befolyásolja a versenyt azáltal, hogy lehetővé teszi a kartell minden résztvevője számára, hogy ésszerű bizonyossággal előre tudja, milyen lesz a versenytársai árpolitikája (a fenti 81. pontban hivatkozott Vereeniging van Cementhandelaren kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 21. pontja).

113 A Bizottság egyébként helyesen hivatkozott a Britannia és a Trident által a belső tarifáik tekintetében adott utasításokra annak a megállapításának az alátámasztásául, hogy az árakról szóló megállapodást végrehajtották. Ezek az utasítások szinte pontosan a találkozókon meghatározott alapárakat követték (lásd a Trident nyilatkozatának a 2.4.25. pontját és a megtámadott határozat (92) és (285) preambulumbekezdését is). A Trident elismerte, hogy az ügyfelekkel ezen utasítások alapján tárgyaltak az árakról (a Trident nyilatkozatának a 2.4.26. pontja). E tarifákból ugyanis kitűnik, hogy az utasításokban szereplő árak „minimális árszintet" jelentettek, amelyek „nem csökkenthetők [az azon alkalmazottal] történő előzetes megbeszélés nélkül", aki a kartell találkozóin a Trident (korábban Britannia) nevében részt vett. Noha a Bizottság nem bizonyította, hogy minden vállalkozás ilyen utasításokat adott ki, az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a Trident és a Britannia utasításai fontos bizonyítékok (lásd ebben az értelemben az Elsőfokú Bíróság T-7/89. sz., Hercules Chemicals kontra Bizottság ügyben 1991. december 17-én hozott ítéletének [EBHT 1991., II-1711. o.] 340–342. pontját és a fenti 95. pontban hivatkozott Cascades kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 194. pontját).

114 Hozzá kell ehhez tenni, hogy a Trident kijelenti, hogy az érintett vállalkozások elég gyakran panaszkodtak a találkozókon az eladási árak szintjéről. E tekintetben az ajánlott árakból indultak ki (a Trident nyilatkozatának 2.4.27. és 3.1.2. pontja).

115 Ebből következőleg még ha a Bizottság nem is támasztotta alá részletesen, hogy az árakról szóló megállapodást „gondosan" végrehajtották, és még ha nem is jelölt meg külön végrehajtási mechanizmust, (lásd a fenti 76. pontot), helyesen következtetett arra, hogy e megállapodást végrehajtották.

116 Ami az árakról szóló megállapodás hatásait illeti, az Elsőfokú Bíróság hangsúlyozza, hogy a Union Pigments és a Trident, a Bizottsággal leginkább együttműködött érintett vállalkozások (a megtámadott határozat (366) preambulumbekezdése), több alkalommal megállapították, hogy e megállapodás javította az árak „koherenciáját", és a piaci árak növekedéséhez vezetett. E vállalkozások elismerték, hogy a kartellben való részvétel egyik előnye az volt, hogy vége lett az árháborúnak (a Union Pigments

nyilatkozatának 49. pontja és a Trident nyilatkozatának 3.1.1(c) pontja, lásd a megtámadott határozat (84) és (103) preambulumbekezdését is). Ebből következőleg a kartell növelte az árakat a piacon. Meg kell állapítani, hogy a Union Pigmentsnek 1995. március 30-i, azaz a tényállásbeli időszakból származó feljegyzéséből is kiderül, hogy az árintézkedések a piaci árak növekedéséhez vezettek. Ugyanebben a feljegyzésben a Union Pigments a kartell előnyei között sorolja fel azt, hogy „1995 első harmadában magasabb árakat" tudott elérni. A Union Pigments egyébként nyilatkozatában kijelentette, hogy a kartell eredményeképpen az északi országokat kivéve évről évre javult az árak „koherenciája" (a Union Pigments nyilatkozatának 73. pontja). A felperes azt állítja, hogy a Union Pigments szerint „gyakorlatilag lehetetlen" volt rögzíteni az árakat, és hogy az irányárakat a skandináv országokban nem tartották be. E tekintetben meg kell állapítani, hogy a Union Pigments nyilatkozatában arra utalt, hogy a pénznemek ingadozásai miatt „nehéz", nem pedig „gyakorlatilag lehetetlen" volt azt biztosítani, hogy az árak ne térjenek el országonként (a Union Pigments nyilatkozatának 60. pontja).

117 Amint arra a felperes utalt, a Trident megállapította, hogy a találkozókon megbeszélt árakat nem tartották be tökéletesen, és általában elfogadott volt, hogy a megállapított referenciaárak alatt is történjenek eladások (a Trident nyilatkozatának 2.4.25. pontja). A Bizottság a megtámadott határozatban figyelembe vette azt az érvet, amely szerint az eladási árak nem követték tökéletesen az ajánlott árakat ((275), (291) és (297) preambulumbekezdés). Az Elsőfokú Bíróság e tekintetben hangsúlyozza, hogy a kartell csak árcélokat határozott meg, és nem rögzített árakat. Abból, hogy a vállalkozások az irányárak alatt értékesítettek, nem következik, hogy a kartellnek nem volt hatása. A tagok által a kartellből szerzett előny abból származott, hogy kölcsönösen ismerték egymásnak az ügyfelekkel való tárgyalások során az árakkal kapcsolatban alkalmazott irányelveit. Ezenkívül megjegyzendő, hogy a Trident elismeri, hogy a nyilatkozatához mellékelt táblázatokból kitűnik, hogy az átlagos árai 1995 elejétől kezdve magasabbak voltak, mint korábban. A Trident szerint ebből arra lehet következtetni, hogy a magasabb szintű árstabilitás a kartell találkozóinak az eredménye (a Trident nyilatkozatának 3.2.7. pontja). A Trident azt is kijelenti, hogy az eladási árainak változásai a kartell által javasolt árakat követték (a Trident nyilatkozatának 2.4.26. és 3.2.5. pontja).

118 A Bizottsággal együttműködő főbb vállalkozások objektív megállapításaiból tehát kiderül, hogy az árintézkedések hatással voltak a piaci árak szintjére (lásd e tekintetben a fenti 112. pontban hivatkozott Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 746. és 747. pontját).

119 A felperes továbbá azt állítja, hogy a kartell hatásai több más okból korlátozottak voltak.

120 Először is a felperes azon érvét illetően, amely szerint a cink-foszfát vásárlói nagyvállalkozások, amelyek nagy alkuerővel bírnak az árak tekintetében, és amelyek rendszeresen a legjobb ajánlatot keresik, azt kell megállapítani, hogy a Bizottság nem állította ennek ellenkezőjét a megtámadott határozatban ((51), (52) és (339) preambulumbekezdés). A Bizottság a vásárlók ereje ellenére juthatott arra a következtetésre, hogy a versenyt eltorzította a szóban forgó kartell.

121 Másodszor a felperes azt állítja, hogy a piacon harmadik versenytársak és harmadik országokból importált helyettesítő termékek – köztük a kalcium-foszfát – jelenléte komoly nyomást gyakorolt a standard cink-foszfát árára. A felperes szerint a standard cink-foszfát az európai cink-foszfát európai piacának csak 55%-át képviseli, és a jogsértés ezért a piac egy részére nem lehetett hatással. Az Elsőfokú Bíróság által feltett kérdésre válaszolva a Bizottság elismeri, hogy nem elemezte elmélyülten az érintett piacot, és megerősíti, hogy a határozat csak a standard cink-foszfátra vonatkozik. Noha a Bizottság a megtámadott határozatban utal részleges helyettesítőkre, ideértve a kalcium-foszfátot és a módosított cink-foszfátokat (a megtámadott határozat (45) és (46) preambulumbekezdése), nem vizsgálja meg e helyettesítők jelentőségét, és nem vizsgálja meg különösen azt, hogy a standard cink-foszfát része-e e helyettesítők piacának.

122 Legelőször arra kell rámutatni, hogy a Bizottságnak az EK 81. cikket végrehajtó határozatban akkor kell behatárolnia a piacot, ha enélkül nem lehetséges eldönteni, hogy a szóban forgó megállapodás, a vállalkozások társulásai által hozott döntés vagy az összehangolt magatartás hatással lehet-e a tagállamok közötti kereskedelemre, és célja vagy hatása a közös piacon belüli verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása (az Elsőfokú Bíróság T-374/94., T-375/94., T-384/94. és T-388/94. sz., European Night Services és társai kontra Bizottság egysített ügyekben 1998. szeptember 15-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-3141. o.] 93–95. és 105. pontja, valamint T-62/98. sz., Volkswagen kontra Bizottság ügyben 2000. július 6-án hozott ítéletének [EBHT 2000., II-2707. o.] 230. pontja). Hozzá kell ehhez tenni, hogy a versenykorlátozó magatartás által érintett árukból származó árbevétel olyan objektív tényező, amellyel e magatartásnak a versenyre gyakorolt káros hatása megfelelően felmérhető (az Elsőfokú Bíróság T-151/94. sz., British Steel kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-én hozott ítéletének [EBHT 1999., II-629. o.] 643. pontja és T-220/00. sz., Cheil Jedang kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-2473. o.] 91. pontja).

123 A felperes a jelen ügyben nem vitatja a jogsértés hatásainak pontos terjedelmét (lásd a fenti 94. pontot). Ugyanis mind írásos beadványaiban, mind pedig a tárgyaláson (lásd a fenti 107. pontot) elismerte, hogy a jogsértésnek voltak hatásai.

124 Ráadásul nem vitatott, hogy az érintett vállalkozások a standard cink-foszfát termelésének 90%-át ellenőrizték. Feltételezve is, hogy az ügyben szereplő termékpiac kiterjed más termékekre is, e piac nagy részét az érintett vállalkozások ellenőrizték. Minthogy a Bizottság konkrét bizonyítékokat hozott fel a jogsértés hatásai tekintetében (lásd a fenti 107–118. pontot), különösen arra nézve, hogy a termelők maguk milyen objektív megállapításokat tettek a tényállás szerinti időszakban, az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a Bizottság kellően kimutatta a jogsértés hatásait. E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban nem tulajdonított nagy jelentőséget a jogsértés hatásainak (lásd a fenti 105. pontot).

125 Egyébként az SNCZ azon érvére válaszul, mely szerint az, hogy más termékek esetleg helyettesíthetik a cink-foszfátot, azt bizonyítja, hogy a jogsértésnek nem volt

valós hatása, a megtámadott határozatban a Bizottság megállapítja egyrészt, hogy ezt az állítást semmi nem támasztja alá, másrészt hogy az SNCZ elismeri, hogy a kálcium-foszfátot még mindig csak viszonylag kis mennyiségekben használják (a megtámadott határozat (297) preambulumbekezdése). A jelen keresetben a felperes nem támasztotta alá, hogy az állítólagos helyettesítő termékek „jelentős nyomást" gyakoroltak volna a standard cink-foszfát árára. Ezzel szemben a Union Pigments világosan megállapította, hogy a felperes magasabb árat szeretett volna elérni a standard cink-foszfát tekintetében, hogy a módosított cink-foszfátot versenyképesebbé tegye (a Union Pigments nyilatkozatának 59. pontja és a Union Pigments 1995. március 25-i feljegyzése). Ennélfogva a felperes azon érve, hogy a helyettesítés kockázata korlátozta a kartell hatásait, nem fogadható el. Ezenkívül meg kell állapítani, hogy a Union Pigments nyilatkozatából kiderül, hogy a harmadik országokból származó import csekély maradt (a Union Pigments nyilatkozatának 33. és 34. pontja).

126 Harmadszor a felperes azon állítása tekintetében, amely szerint az árainak 1997-ben bekövetkezett emelkedése a cink ára jelentős emelkedésének és nem a referenciaárak tiszteletben tartásának a következménye volt, azt kell megállapítani, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban kifejezetten azt állítja, hogy több tényező befolyásolhatja a szóban forgó termék árát (a megtámadott határozat (279) preambulumbekezdése). Elismeri többek között, hogy a cink-foszfát erősen függött a cink árától ((339) preambulumbekezdés). A Bizottság alappal következtetett arra, hogy ezt a tényezőt nem szabad túlbecsülni. A cink ára ugyanis csak egyszer, 1997-ben emelkedett jelentősen, míg a kartell 1994 óta működött (a megtámadott határozat (340) preambulumbekezdése). Ezenkívül, noha 1997-ben a cink ára erősen emelkedett, a kereset 6. mellékletéből kiderül, hogy ez az ár 1997 végén erősen csökkent anélkül azonban, hogy a felperes által a cink-foszfátért kért ár ugyananynyival csökkent volna (lásd a megtámadott határozat (340) preambulumbekezdését is).

127 A bírságok általános szintjének meghatározása során figyelembe veendő hatások mindenesetre nem azok a hatások, amelyeket a vállalkozás állítása szerint ténylegesen folytatott magatartása váltott ki, hanem azok, amelyeket annak a jogsértésnek az egésze váltott ki, amelyben a vállalkozás részt vett (a Bíróság

C-49/92. P. sz., Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4125. o.] 152. pontja és a fenti 66. pontban hivatkozott Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 160. és 167. pontja).

128 Negyedszer a felperes azt terjeszti elő, hogy a cink-foszfát a végső termék költségének csak kis részét, 0,08%-át teszi ki, és a megállapodások által tett kisebb módosítások így gyakorlatilag nem voltak hatással a festékek árára, sőt a fogyasztókra sem. Noha a Bizottság nem vitatta, hogy a cink-foszfát a végső termék költségének csak kis részét teszi ki (a megtámadott határozat 48. és 53. preambulumbekezdése), a megtámadott határozatból kiderül, hogy a bírságok összegének meghatározásában vette figyelembe ezt a tényezőt. Az ítélkezési gyakorlat szerint a termék értéke az esettől függően szerepelhet a jogsértés súlyának mérlegelésekor figyelembe veendő tényezők között (a fenti 41. pontban hivatkozott Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 120. és 121. pontja). Az Elsőfokú Bíróság a jelen ügyben úgy ítéli meg, hogy a Bizottságnak a jogsértés súlyának meghatározása, illetve különösen a hatásainak felbecsülése során nem kellett figyelembe vennie ezt a tényezőt. Az, hogy a cink-foszfát a végső termék költségének csak kis részét teszi ki, nincs kihatással a jogsértés súlyára, és – amint erre a Bizottság rámutat – semmit nem változtat azon, hogy a fogyasztó számára a piaci feltételek eltorzultak. Ha a cink-foszfát fontosabb ártényező lett volna, a jogsértésnek még szélesebb körű hatásai lettek volna. Ezenkívül a Bizottságnak nem kell azt kimutatnia, hogy a kartell kárt okoz a fogyasztóknak ahhoz, hogy különösen súlyosnak minősíthesse a jogsértést.

129 Az ügyfelekről szóló megállapodások tekintetében, noha a Bizottság nem jelöl meg külön végrehajtási mechanizmust (lásd a fenti 76. pontot), az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy ezt a megállapodást végrehajtották, legalábbis egy bizonyos mértékben. Mégpedig a megállapodás kiterjedt a Teknosnak számlázandó árra, és a „soron következőn" kívül egyik termelő sem számlázhatott a megállapítottnál alacsonyabb árat (lásd a fenti 87. pontot). A megállapított árnál alacsonyabb áron történő eladás megtiltása amiatt, hogy az ügyfelet másik vállalkozás kapta, egyértelműen hatással van a versenyre, amely egyébként fennállna.

130 Ami a megállapodások összességét illeti – amint azt a Bizottság a megtámadott határozatban hangsúlyozta ((298) preambulumbekezdés) – a felrótt magatartást több mint négy évig folytatták. Ebből következőleg kevéssé valószínű, hogy a termelők annak idején úgy ítélték volna meg, hogy annak nem volt semmi hatása és haszna (lásd e tekintetben a fenti 112. pontban hivatkozott Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 748. pontját). E tekintetben azt is meg kell állapítani, hogy nem vitatott, hogy a kartell egy árháborúból ered, és többek között ezen árháború megszüntetése volt a célja. Amint arra a fenti 116. pont utalt, a kartellben való részvétel egyik előnye az érintett vállalkozások számára az volt, hogy az árháborúnak vége lett (a Union Pigments nyilatkozatának 49. pontja és a Trident nyilatkozatának 3.1.1(c) pontja; lásd még a megtámadott határozat (84) és (103) preambulumbekezdését). Az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a kartellben való több mint négy éves részvétel is alátámasztja, hogy az érintett vállalkozásoknak lényegében sikerült véget vetniük az árháborúnak. Ebből az következik, hogy az érintett vállalkozások egymáshoz igazították az áraikat, hogy magasabb tranzakciós árszintet érjenek el, mint amely a kartell hiányában lett volna jellemző.

131 A felperes végül enyhítő körülményként arra hivatkozott, hogy a jogsértő megállapodást nem teljesítették.

132 Amint az az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, ha több vállalkozás követ el jogsértést, minden egyes vállalkozás esetében meg kell vizsgálni a jogsértésben való részvétel viszonylagos súlyát (a Bíróság 40/73–48/73., 50/73., 54/73–56/73., 111/73., 113/73. és 114/73. sz., Suiker Unie és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1975. december 16-án hozott ítéletének [EBHT 1975., 1663. o.] 623. pontja és a fenti 127. pontban hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítéletének 150. pontja) annak eldöntése érdekében, hogy vannak-e a vonatkozásában súlyosbító, illetve enyhítő körülmények.

133 Az iránymutatás 3. pontja („enyhítő körülmények") tartalmazza azon körülmények nem kimerítő felsorolását, amelyek csökkenthetik a bírság alapösszegét, köztük a jogsértő megállapodások nem teljesítését (a 3. pont második francia bekezdése). E tekintetben azt kell megvizsgálni, hogy a felperes által hivatkozott körülmények alapján megállapítható-e, hogy az alatt az időszak alatt, amíg részese volt a jogsértő

megállapodásoknak, versenyző magatartást tanúsítva a piacon ténylegesen kivonta-e magát a végrehajtásuk alól (lásd ebben az értelemben a fenti 51. pontban hivatkozott Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 4872–4874. pontját és a fenti 66. pontban hivatkozott Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 268. pontját).

134 A felperes azonban semmilyen módon nem támasztotta alá, hogy versenyző magatartást tanúsítva a piacon ténylegesen kivonta volna magát a kartell végrehajtása alól. Nem vitatja sem azt, hogy részt vett a kartell találkozóin, sem azt, hogy információkat cserélt a többi érintett vállalkozással az eladásokról. Részt vett az eladásokról szóló megállapodásban és az ügyfelek elosztásáról szóló megállapodásban. Az Elsőfokú Bíróság már elvetette a felperes azon állítását, mely szerint nem alkalmazta volna az árakról szóló megállapodást. Ebből következőleg ez az érv nem fogadható el.

135 A fenti megfontolások összességéből az következik, hogy a Bizottság helyesen ítélte meg, hogy a kartellnek tényleges hatásai voltak.

Az ágazat válsága enyhítő körülményként való figyelembevételének elmulasztásáról

– A felek érvei

136 A felperes felrója a Bizottságnak, hogy nem vette figyelembe enyhítő körülményként az európai cink-foszfát-ágazatban uralkodó válságot. A Bizottság a múltban úgy ítélte meg, hogy a strukturális válságok megléte enyhítő körülmény a bírság összegének megállapítása során (az EK-Szerződés 85. cikke szerinti eljárásban [IV/E-1/35.860-B „varrat nélküli acélcsövek és -vezetékek"-ügy] 1999. december 8-án

hozott 2003/382/EK bizottsági határozat [HL 2003. L 140., 1. o., a továbbiakban: „varrat nélküli acélcsövek és -vezetékek"-határozat] és az ESZAK-Szerződés 65. cikke szerinti eljárásban [IV/35.814 „ötvözetfelár"-ügy] 1998. január 21-én hozott 98/247/ESZAK bizottsági határozat [HL L 100., 55. o., a továbbiakban: „ötvözetfelár"-határozat] 83. pontja). A cink-foszfát-ipar gazdasági helyzete közvetlenül összehasonlítható az „ötvözetfelár"-határozatban leírt válsághelyzettel, ahol az ágazat nehéz gazdasági helyzetének figyelembevétele a bírság 10–30%-os csökkentéséhez vezetett. A cink-foszfát-piacon még nagyobb válság van, illetve volt végig a jogsértés időtartama alatt. A cink ára, amelyet mindenhol ismernek, mert szerepel a nyersanyagtőzsdén, állandó fluktuációnak van kitéve. A felperes azt állítja, hogy a cink-foszfát-vásárlók gazdasági ereje következtében a cink árának gyakori emelkedését csak nehezen lehetett áthárítani e vásárlókra, miközben azok jelentős nyomást gyakoroltak a cink-foszfát-termelőkre annak érdekében, hogy a cink ára csökkenésének hatásaiból részesüljenek. A felperes azt állítja, hogy a fent leírt egyes elemek fokozták a válságot, így például az EGT-n kívüli országokból származó olcsó import kockázata, valamint az, hogy a kálcium-foszfát egyre gyakrabban lépett a standard cink-foszfát helyébe. Ennek következtében a felperes standard cink-foszfát eladásából származó forgalma körülbelül 20%-kal csökkent a 90-es években.

137 A felperes emlékeztet arra, hogy az aktív cinktermelők többsége megerősítette, hogy az ágazat gazdasági válságban van (a megtámadott határozat (337) preambulumbekezdése). A megtámadott határozatból kitűnik, hogy a Bizottság maga is elismeri, hogy a piac nehéz gazdasági helyzetben van (a megtámadott határozat (339) preambulumbekezdése). Mégsem ismerte el, hogy ez a válság a bírság csökkentését megalapozó enyhítő körülmény lenne. Ezzel a Bizottság a felperes szerint ellentmondott az ítélkezési gyakorlatnak (az Elsőfokú Bíróság T-12/89. sz., Solvay kontra Bizottság ügyben 1992. március 10-én hozott ítéletének [EBHT 1992., II-907. o.] 340. pontja), valamint saját korábbi joggyakorlatának.

138 A Bizottság vitatja ezt a kifogást, és rámutat arra, hogy soha nem ismerte el, hogy a cink-foszfát-piac strukturális válságban lenne (a megtámadott határozat (339) és (340) preambulumbekezdése). Ráadásul azzal érvel, hogy a piacon esetlegesen uralkodó válság elemzése összetett gazdasági elemzés, és ezért a közösségi bíróság csak azt ellenőrizheti, hogy az eljárási és indokolási szabályokat betartotta-e, a megállapított tények megfelelnek-e a valóságnak, valamint nem követett-e el nyilvánvaló mérlegelési hibát vagy hatáskörrel való visszaélést (a Bíróság C-7/95. P. sz., Deere kontra Bizottság ügyben 1998. május 28-án hozott ítéletének [EBHT 1998., I-3111. o.] 34. pontja). Márpedig a felperes nem terjesztett elő ilyen jogalapot vagy kifogást.

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

139 Az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a felperes nem érvelhet a cink-foszfát-ágazat állítólagos válságával. E tekintetben elég arra emlékeztetni, hogy a „prekalorifugált csövek"-ügyben hozott, a fenti 33. pontban hivatkozott Lögstör Rör kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 319. és 320. pontjában az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a Bizottság nem köteles enyhítő körülménynek tekinteni az érintett ágazat nehéz pénzügyi helyzetét. Az Elsőfokú Bíróság azt is megerősítette, hogy azért, mert a Bizottság korábbi ügyekben figyelembe vette enyhítő körülményként az ágazat gazdasági helyzetét, nem szükségképpen kell folytatnia ezt a gyakorlatot (az Elsőfokú Bíróság T-13/89. sz., ICI kontra Bizottság ügyben 1992. március 10-én hozott ítéletének [EBHT 1992., II-1021. o.] 372. pontja). Ugyanis – amint arra a Bizottság joggal hivatkozott – a kartellek általában akkor jönnek létre, amikor egy ágazat nehézségekkel küzd (a fenti 37. pontban hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 345. pontja).

140 A felperes állításával ellentétben a Bizottság mindenesetre nem ismerte el, hogy a cink-foszfát-ágazatban válság volna. Csak azt állapította meg, hogy a gazdasági helyzet a piac érettsége, a cink árától való erős függése és az ügyfelek vásárlóereje miatt nehéz volt (a megtámadott határozat (339) preambulumbekezdése). Ezzel szemben nem ítélte meg úgy, hogy strukturális problémák lennének a piacon.

Ezenkívül, amint arra a határozat (340) preambulumbekezdése utal, a cink ára csak egyszer emelkedett jelentősen 1997-ben, míg a kartell 1994 óta működött. Hozzá kell ehhez tenni, hogy az iratokból nem derül ki, hogy a szóban forgó piac nagyon nagy nehézségekkel küzdött volna.

A más kartellekkel való összehasonlításról

– A felek érvei

141 A felperes úgy érvel, hogy azon közelmúltbeli ügyek vizsgálatából, amelyekben a Bizottság különösen súlyosnak minősített jogsértéseket, az derül ki, hogy a szóban forgó jogsértés nem ebbe a kategóriába tartozik. Ezek a közelmúltbeli ügyek a jelen ügytől jóval nagyobb szervezettségükben, érezhetően hatékonyabb eszközök alkalmazásában és a piacra gyakorolt jelentősebb hatásukban különböznek (a fenti 56. pontban hivatkozott „cement"-határozat 65. pontja, a fenti 29. pontban hivatkozott „prekalorifugált csövek"-határozat 63. pontja és az EK-Szerződés 81. cikke szerinti eljárásban [COMP/E-1/37.512 – „vitamin"-ügy] 2001. november 21-én hozott bizottsági határozat [HL L 6., 1. o., a továbbiakban: „vitamin"-határozat]).

142 A Bizottság nem sorolhatta a jelen ügyet ugyanabba a kategóriába, mint a fent leírt ügyeket. Először is a jelen ügyben érintett vállalkozások soha nem határoztak meg kvótákat a különböző országokra, és nem védték a nemzeti piacaikat. Másodszor a jelen ügyben szereplő jogsértés nem egy sor terméket, hanem kizárólag a rendes cink-foszfátot érintette. Harmadszor mivel a cink-foszfát a festék költségének csak igen kis részét teszi ki – festék az egyetlen olyan termék, amelyhez a cink-foszfát felhasználható –, a jelentősége a festékpiacon csekély, és a fogyasztók nem szenvedtek kárt. Negyedszer az árak csak másodlagos szerepet játszottak, és semmilyen szankciós intézkedést nem írtak elő. A felperes szerint a Bizottság

elismeri, hogy a fenti 141. pontban említett jogsértések még súlyosabbak voltak, mint a jelen ügyben szereplő. Nem érti ezért, hogy a Bizottság miért rótt ki rá sokkal nagyobb bírságot, mint a hivatkozott ügyekben szereplő vállalkozásokra. Példaképpen megemlíti, hogy a vele szemben kiszabott bírság a világméretű forgalmának arányában 21-szerese a „prekalorifugált csövek"-ügyben szereplő kartell „vezetőjére" kiróttnak.

143 A Bizottság elutasítja ezt a kifogást, és arra mutat rá, hogy az ügyben szereplő jogsértés már a tárgya, a piaci részesedésből álló kvóták elosztása és az ármeghatározás miatt is különösen súlyosnak minősült, a kvóták ugyanis az egész EGT-t érintették. Kijelenti, hogy a különösen súlyos jogsértések kategóriáján belül és az iránymutatásnak megfelelően figyelembe tudta venni, hogy a felperes által hivatkozott kartellek további jellemzői hozzájárultak ahhoz, hogy az azok keretében elkövetett jogsértések súlyosak voltak, de ettől még nem kellett a felperes által elkövetett jogsértést a súlyos jogsértések kategóriájába besorolnia. A Bizottság emlékeztet arra, hogy a felperes számára kijelölt kiindulópont az iránymutatás által a súlyos jogsértésekre előirányzott összegskála alján helyezkedik el. A felperes azon állítására, miszerint vele szemben nagyobb bírságot szabtak ki, mint a többi hivatkozott ügyben szereplő vállalkozásokkal szemben, a Bizottság azt válaszolja, hogy a bírság megállapítása nem a világméretű forgalom alapján végzett egyszerű számítás eredménye, és e tekintetben a fent ismertetett érvekre utal.

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

144 Emlékeztetni kell arra, hogy az a horizontális kartell, amelyben a felperes részt vett, eladási kvóták meghatározására, árcélok kitűzésére és ügyfelek elosztására irányuló korlátozásokból állt. Amint arra a fenti 67–70. pont utal, azok a jogsértések, amelyekben kvóták és árak – akár csak irányárak – meghatározása szerepel, különösen súlyosak. Ezenkívül e jogsértésnek hatása volt a piacra (lásd a fenti 107–130. pontot), és a közös piac, majd – létrejötte után – az EGT egészére kiterjedt. Az Elsőfokú Bíróság ezért úgy ítéli meg, hogy a Bizottság helyesen minősítette a jogsértést különösen súlyosnak.

145 Abból, hogy vannak más olyan ügyek, amelyekben a versenyjogot még súlyosabban megsértik, nem következik az, hogy a jelen ügyben elkövetett jogsértés ne volna különösen súlyos. Meg kell állapítani, hogy az iránymutatás szerint az enyhe, súlyos és különösen súlyos jogsértések kategóriáin belül a bírság javasolt mértéke lehetővé fogja tenni a vállalkozások eltérő módon történő kezelését az elkövetett jogsértés jellege szerint (1.A. pont, második bekezdés, harmadik francia bekezdés). Ezenkívül a jelen ügyben kiszabott bírságok jóval kisebbek voltak, mint a különösen súlyos jogsértésekre előirányzott minimális összeg (lásd a fenti 40. pontot). Noha a Bizottság úgy döntött, hogy különösen súlyosnak minősíti a jogsértést, valójában megkülönböztette ezt az ügyet a többi különösen súlyos ügytől, amelyekben sokkal nagyobb bírságokat szabott ki.

146 Ami azt az érvet illeti, hogy a felperessel szemben kiszabott bírság súlyosabb volt, mint a más korábbi ügyekben szereplő kartellek résztvevőivel szemben kiszabott bírságok, elegendő arra emlékeztetni, hogy a Bizottság, feltéve hogy tiszteletben tartja a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében meghatározott felső határt, nem köteles állandósítani a bírságok összegének megállapítása tárgyában követett adott gyakorlatot. Amint arra a fenti 41. pont utalt, az a tény, hogy a Bizottság a múltban bizonyos fajta jogsértésekre bizonyos szinten szabta ki a bírságokat, nem fosztja meg attól a lehetőségtől, hogy ezt a szintet a 17. rendeletben jelzett korlátok között felemelje, ha ez a közösségi versenypolitika végrehajtásának biztosítása érdekében szükséges (a fenti 41. pontban hivatkozott Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 109. pontja és az Elsőfokú Bíróság fenti 41. pontban hivatkozott Europa Carton kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének a 89. pontja).

147 Egyébként a Bizottság, amikor a kérdéses jogsértés súlya és tartama szerint meghatározza a bírság összegét, nem köteles a bírság kiszámítását az érintett vállalkozások forgalmára alapozott összegekre alapozni (a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 278. pontja).

148 Hozzá kell tenni, hogy a jogsértések súlyát számos tényező függvényében kell értékelni, úgy mint például az ügy sajátos körülményei, kontextusa és a bírságok

visszatartó hatása, anélkül azonban, hogy létezne kötelezően figyelembe veendő szempontok megkötött vagy kimerítő listája (a fenti 43. pontban hivatkozott Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 33. pontja és a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 236. pontja). A Bizottságnak nem kell pontos matematikai képletet használnia sem a kiszabott bírság teljes összege tekintetében, sem különböző alkotóelemei tekintetében (az Elsőfokú Bíróság T-354/94. sz., Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-2111. o.] 119. pontja).

149 A fentiekből következőleg az első jogalap első részét el kell utasítani.

b) A második, arra alapított részről, hogy figyelmen kívül maradt, hogy a felperes forgalmának csak kis része volt érintett

A felek érvei

150 A felperes arra hivatkozik, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság a bírság összegének megállapítása során köteles figyelembe venni azokat az eseteket, amelyekben az ügyben szereplő vállalkozás jogsértés által érintett termékekből származó forgalma csak kis részét teszi ki a világméretű forgalmának (a fenti 41. pontban hivatkozott Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 121. pontja és Slynn főtanácsnok ugyanerre az ügyre vonatkozó indítványa [EBHT 1983., 1950. o.]; az Elsőfokú Bíróság T-77/92. sz., Parker Pen kontra Bizottság ügyben 1994. július 14-én hozott ítéletének [EBHT 1994., II-549. o.] 94. pontja és a fenti 51. pontban hivatkozott Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 5026. pontja). A felperes rámutat, hogy a standard cink-foszfát európai eladásából 2000-ben származó forgalma csak 4,9%-át tette ki világméretű forgalmának, azaz 3,48 millió EUR-t. A Bizottság azonban ezt a tényezőt nem vette figyelembe, amikor meghatározta a bírság összegét, és ezért megsértette a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdését, valamint az iránymutatást.

151 Nem elég, hogy a Bizottság az egyes vállalkozások jelentőségének meghatározásakor figyelembe vette, hogy mekkora volt EGT-szinten az érintett termékből származó forgalmuk, mert az ítélkezési gyakorlat szerint a bírság abszolút összegének meghatározása során minden egyes érintett vállalkozás esetében figyelembe kellett volna vennie azt, hogyan aránylik egymáshoz az ágazatban elért forgalom és a világméretű forgalom. Továbbá az, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban kinyilvánította azon szándékát, hogy figyelembe veszi a cink-foszfát-piac kis jelentőségét, nem oldja meg a problémát.

152 A felperes vitatja a Bizottság azon érvét, amely szerint figyelembe vette a diverzifikációt a megtámadott határozatban, és megjegyzi, hogy ezt a tényezőt a határozat nem is említi. Ami azt illeti, hogy a Bizottság úgy értelmezi Slynn főtanácsnoknak a Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ügyre vonatkozó, a fenti 150. pontban hivatkozott indítványát, hogy csak akkor kell figyelembe vennie a diverzifikációt, amikor a bírságot a világméretű forgalom százalékában állapítja meg, a felperes azt terjeszti elő, hogy a Bizottság hallgatólagosan elismerte ennek az ellenkezőjét az ellenkérelmében. Ott megerősítette egyrészt, hogy a jelen ügyben a diverzifikációt is figyelembe vette, másrészt hogy ha a diverzifikációnak csak „csekély" is a jelentősége, azért van jelentősége.

153 A Bizottság vitatja a felperes érvelését. Azt állítja nevezetesen, hogy figyelembe vette, hogy a forgalmának csak kis része származott a standard cink-foszfátból, még ha ezt nem is említi kifejezetten a megtámadott határozatban. A forgalom jogsértéssel érintett áruknak megfelelő része jelzi a jogsértés terjedelmét. Eközben az ítélkezési gyakorlatnak megfelelően a Bizottság nem tulajdonított aránytalan jelentőséget a jogsértés tárgyát képező termékekből származó forgalomnak a mérlegelendő egyéb tényezőkhöz képest (a fenti 41. pontban hivatkozott Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 121. pontja és a fenti 150. pontban hivatkozott Parker Pen kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 89. és 94. pontja).

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

154 Legelőször is emlékeztetni kell rá, hogy az állandó ítélkezési gyakorlatba ütközne, ha a Bizottság aránytalan jelentőséget tulajdonítana a különböző üzleti forgalmak bármelyikének a mérlegelendő egyéb tényezőkhöz képest, és a megfelelő bírság megállapítása nem lehet a világméretű forgalomra alapozott egyszerű számítás eredménye, különösen akkor, ha az érintett áruk e forgalomnak csak kis részét teszik ki (a fenti 41. pontban hivatkozott Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 120. és 121. pontja és a fenti 150. pontban hivatkozott Parker Pen kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 94. pontja). Ennek megfelelően az Elsőfokú Bíróság a fent hivatkozott Parker Pen kontra Bizottság ügyben hozott ítéletben helyt adott az arányosság elvének megsértésére alapított jogalapnak, mert a Bizottság nem vette figyelembe azt, hogy a jogsértéssel érintett termékekből származó forgalom viszonylag csekély volt az ügyben szereplő vállalkozás összes eladásához képest.

155 Minthogy a jelen ügyben a Bizottság a felperesre kiszabandó bírság összegének kiszámítását nem a világméretű forgalmára alapozta, a felperes nem hivatkozhat a fenti 150. pontban hivatkozott Parker Pen kontra Bizottság ügyben hozott ítéletre (a fenti 33. pontban hivatkozott ABB Asea Brown Boveri kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 156. pontja).

156 A megtámadott határozatból kiderül, hogy a Bizottság az ítélkezési gyakorlattal összhangban a világméretű forgalmon kívül egy sor más tényezőt vett figyelembe a bírság megállapításához, köztük a jogsértés természetét, tényleges hatásait, az érintett vállalkozások piacon meglévő jelentőségét, a bírságok visszatartó erejét és az érintett piac méretének korlátozott voltát (lásd a (262)–(309) preambulumbekezdést; lásd ebben az értelemben az Elsőfokú Bíróság fenti 33. pontban hivatkozott ABB Asea Brown Boveri kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének a 157. pontját; a fenti 37. pontban hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének a 202. pontját és a T-230/00. sz., Daesang és Sewon Europe kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-2733. o.] 60. pontját).

157 Ezen indokok miatt el kell utasítani az első jogalap második részét.

c) A felperes gazdasági lehetőségei hiánya figyelembevételének elmaradásából adódó jogi hibára alapított harmadik részről

A felperes érvei

158 A felperes azt állítja, hogy a Bizottság a bírság kiszámításakor az irányelvet megsértve elmulasztotta figyelembe venni, hogy gazdasági lehetőségei korlátozottak voltak. Utal rá, hogy 2001. november 15-i levelében arra kérte a Bizottságot, hogy vegye figyelembe az érintett ágazatban fennálló gazdasági nehézségeit, ideértve azt, hogy jelentős veszteségeket, valamint 2000 és 2001 között forgalmában mintegy 20%-os csökkenést szenvedett el. A felperes 2000. december 31-i mérlege 40 millió EUR-s mérlegfőösszeget mutat ki, ebből 21 millió EUR bankhitelből származó tartozás. A saját tőke csak a mérlegfőösszeg 5%-át teszi ki, ami bizonytalan helyzetre enged következtetni. A Bizottság pedig nem volt hajlandó figyelembe venni ezeket a nehézségeket a megtámadott határozatban, megsértve ezáltal az irányelvet, amely kimondja, hogy a bírság összegének megállapításához figyelembe kell venni a kérdéses vállalkozások különös jellemzőit, ideértve „valós fizetőképességüket a sajátos társadalmi környezetben" (5. pont, b) alpont), valamint jogi hibát elkövetve. A felperes hozzáteszi, hogy ha meg kellene fizetnie a bírságot, fennmaradása veszélybe kerülne.

159 A Bizottság vitatja, hogy jogi hibát követett volna el a felperes pénzügyi helyzetének mérlegelésében. A felperes nem adott kielégítő tájékoztatást e tárgyban a közigazgatási eljárás alatt. Egyébként 2001. november 15-i levelében a felperes nem említette sem azt, hogy bizonyos szintű bírságot ne tudna megfizetni, sem az iránymutatásban említett „sajátos társadalmi környezetet". E körülmények között a Bizottság úgy ítéli meg, hogy a megtámadott határozat meghozatalakor semmi oka nem volt arra, hogy pontosabb tájékoztatást kérjen a felperes pénzügyi helyzetéről, ahogyan azt a Trident esetében tette (a megtámadott határozat (367) és (368) preambulumbekezdése).

160 A bírság csökkentésére, amelyre az Elsőfokú Bíróság korlátlan felülvizsgálati jogköre lehetőséget adna, a felperes által a keresetében adott információkat figyelembe véve sincs mód. A felperes nem mutatta ki, hogy a kérdéses bírság komolyan veszélyeztetné a fennmaradását.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

161 Először is emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság a bírság összegének meghatározása során nem köteles figyelembe venni az érintett vállalkozás veszteséges pénzügyi helyzetét, mivel az ilyen kötelezettség elismerése indokolatlan versenyelőnyhöz juttatná a piaci feltételekhez legkevésbé alkalmazkodó vállalkozásokat (lásd az Elsőfokú Bíróság a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 308. pontját, a fenti 33. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 596. pontját és a T-213/00. sz., CMA CGM és társai kontra Bizottság ügyben 2003. március 19-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-913. o., a továbbiakban: a FETTCSA-ítélet] 351. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

162 Ezt az ítélkezési gyakorlatot nem lehet az iránymutatás 5. pontjának b) alpontja alapján megkérdőjelezni, amely szerint a vállalkozás valós fizetőképességét kell figyelembe venni. Ez a fizetőképesség ugyanis csak a „sajátos társadalmi környezetben" játszik szerepet, amely a bírság megfizetésének lehetséges következményeiből áll, különös tekintettel a munkanélküliség emelkedésére vagy a termelési láncban az érintett vállalkozáshoz képest feljebb vagy lejjebb álló szektorban a gazdasági helyzet romlására tekintettel (a fenti 37. pontban hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 371. pontja). Meg kell állapítani, hogy a felperes nem terjesztett elő a „sajátos társadalmi környezet" értékelését lehetővé tévő bizonyítékot.

163 Másrészről önmagában nem tiltja a közösségi jog azt, hogy valamely közösségi hatóság által elfogadott intézkedés következtében adott vállalkozás fizetésképtelenné váljék, vagy felszámolás alá kerüljön (lásd ebben az értelemben a Bíróság az 52/84. sz., Bizottság kontra Belgium ügyben 1986. január 15-én hozott ítéletének

[EBHT 1986., 89. o.] 14. pontját és a C-499/99. sz., Bizottság kontra Spanyolország ügyben 2002. július 2-án hozott ítéletének [EBHT 1999, I-6031. o.] 38. pontját). Ugyanis a vállalkozás adott társasági formában történő felszámolása – bár hátrányosan érintheti a tulajdonosok, részvényesek vagy tagok pénzügyi érdekeit – nem jelenti azt, hogy a társaság által képviselt személyi, materiális és immateriális elemek is elveszítenék értéküket (a fenti 37. pontban hivatkozott Tokai Carbon és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 372. pontja).

164 Egyébként a felperes a Bizottságnak csak kevés tájékoztatást adott a pénzügyi helyzetéről a megtámadott határozat meghozatala előtt. A valós fizetőképességére vagy bármiféle „sajátos társadalmi környezetre" vonatkozóan semmilyen tényre nem hivatkozott. Még a jelen eljárásban előterjesztett írásos beadványaiban sem terjeszt elő semmilyen olyan bizonyítékot, amely alapján megállapítható volna, hogy nem tudja megfizetni a kérdéses bírságot, amely világméretű forgalmának csak 5,3%-át teszi ki.

165 Arra a következtetésre kell ezért jutni, hogy a Bizottság mérlegelési jogkörében ítélhette úgy meg, hogy nem kell figyelembe venni a felperes pénzügyi nehézségeit.

166 Következésképpen az első jogalapot el kell utasítani.

2. *A második, az arányosság elvének megsértésére alapított jogalapról*

a) A felek érvei

167 A felperes arra hivatkozik, hogy még ha fel is tételezik, hogy a megtámadott határozat nem sérti meg a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdését és az iránymutatást, a kiszabott bírság aránytalan az elkövetett jogsértéssel, méretével és az érintett piaccal.

168 Elsősorban azt állítja, hogy a Bizottság megsértette a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében meghatározott célokat, és ezáltal megsértette az arányosság és a megfelelőség elvét. A bírságok összegének megállapítása során a Bizottságnak mind a megtorlás, mind pedig a visszatartás célját követnie kell (a Bíróság 41/69. sz., ACF Chemiepharma kontra Bizottság ügyben 1970. július 15-én hozott ítéletének [EBHT 1970., 661. o.] 703. pontja). A visszatartás magában foglalja a generálprevenciót és a speciális prevenciót is, amelyek az érintett vállalkozást a jogszerű magatartáshoz való visszatérésre ösztönzik. A speciális prevenció célja nem érhető el akkor, ha a bírság meghaladja azt a mértéket, amelyet az érintett vállalkozás gazdaságilag meg képes fizetni. A jelen ügyben a Bizottság nem vette figyelembe sem a speciális prevenció célját, sem a felperes gazdasági teljesítőképességét, amely a piacon uralkodó válság miatt erősen korlátozott. A Bizottság azon állítására válaszul, amely szerint figyelembe vette a piac méretét és a felperes gazdasági teljesítőképességét, a felperes azt terjeszti elő, hogy a Bizottság a cink-foszfát-piac méretét csak korlátozottan vette figyelembe, és nem elemezte a felperes sajátos helyzetét.

169 Másodsorban a Bizottság a megtámadott határozatban nem vette figyelembe azt, hogy a felperes nem húzott hasznot a standard cink-foszfátból, és hogy egyes években éppenséggel veszteségeket szenvedett el. Ez a mulasztás az iránymutatás 5. pontjának b) alpontjába ütközik, ahol a Bizottság kinyilvánítja azon szándékát, hogy a bírság összegének meghatározása során figyelembe veszi, ha a jogsértés elkövetőinek nem származik ebből előnyük.

170 A felperes egyébként megjegyzi, hogy a Bizottság folyamatosan azt állítja, hogy nem köteles figyelembe venni a felperes javára szóló körülményeket, még akkor sem, ha azok relevánsak. E körülmények rendszeres figyelmen kívül hagyása alkalmatlan és aránytalan összegű bírságot eredményez.

171 Harmadsorban a felperes azt terjeszti elő, hogy a Bizottság korábbi határozatainak elemzéséből az derül ki, hogy egyrészt a kiszabott bírság, másrészt a kérdéses jogsértés és a gazdasági lehetőségei között aránytalanság áll fenn. „Ötvözetfelár"-határozatában a Bizottság a kiindulópontot 4 millió EUR-ban állapította meg, noha

az érintett vállalkozásoknak a felperesénél sokkal nagyobb forgalmuk volt (az „ötvözetfelár"-határozat 76. pontja). A Volkswagen-határozatban a Bizottság megállapította, hogy a Volkswagen nagyon súlyos jogsértésben vett részt, és megsértette a közös piac létrehozatalának szerződéses elvét (213. pont). A Bizottság ezért 102 millió EUR-s bírságot szabott ki a Volkswagenre, amely a Volkswagen-csoport világméretű forgalmának csak körülbelül 0,146%-át tette ki. A felperesre kiszabott bírság forgalmához képes 60-szor akkora, mint a Volkswagenre kiszabott bírság. A felperesre kiszabott bírság nyilvánvaló aránytalansága még egyértelműbb azt figyelembe véve, hogy a Volkswagenre kiszabott bírság a valaha egyetlen vállalkozásra kiszabott legmagasabb bírság. Ráadásul ezt a bírságot végül az Elsőfokú Bíróság 90 millió EUR-ra csökkentette (a fenti 122. pontban hivatkozott Volkswagen kontra Bizottság ügyben hozott ítélet). Egyébként a British Sugar, az ármeghatározó kartell vezetője esetében, amely különösen nagy piaci részesedéssel rendelkezett, 18 millió EUR-s, azaz a világméretű forgalma 0,015%-át kitevő kiindulópontot alkalmaztak. A felperes tekintetében alkalmazott kiindulópont a 2000-es forgalmához képest körülbelül 280-szor akkora, mint a British Sugarral szemben alkalmazott összeg. Semmi nem igazol ilyen aránytalanságot. A felperes a Bizottság más határozataira hivatkozva hangsúlyozza, hogy a rá kiszabott bírság sérti az arányosság elvét (a fenti 29. pontban hivatkozott „prekalorifugált csövek"-határozat és a fenti 136. pontban hivatkozott „varrat nélküli acélcsövek és -vezetékek"-határozat). Összefoglalva, a Bizottság a jelen ügyben nem vette kellően figyelembe a felperes méretét, és ezzel megsértette az arányosság elvét. Noha a Bizottság élvez bizonyos mérlegelési jogkört abban, hogy felemelje a bírságok szintjét, nem járhat el az arányosság és a megfelelőség elveinek figyelmen kívül hagyásával.

172 A Bizottság azon érvére, amely szerint a korábbi gyakorlatával való összehasonlítás hibás, mert a forgalomra korlátozódik, a felperes lényegében azt feleli, hogy az általa hivatkozott ügyek körülményei a jelen ügynél is súlyosabbak voltak. Ezenkívül ezekben az ügyekben a körülmények nem voltak enyhébbek, mint a jelen ügyben. Eközben a bírság sokkal nagyobb a jelen ügyben, mint más ügyekben. Egyébként a felperes elutasítja a Bizottság azon érvét, hogy ezek az ügyek nem irányadóak, mert

1998 előttiek, és rámutat arra, hogy az általa hivatkozott összes határozatot a bírságok szintjének jelentős emelkedését kiváltó iránymutatás elfogadása után hozták meg.

173 Végül a felperes vitatja a Bizottság azon kijelentését, amely szerint ő „körtét hasonlít össze almával". Szerinte a Bizottság azt állítja, hogy a felperes a bírságot egyrészt – a lentebb következő ötödik, az indokolás hiányára alapított jogalapja keretében – az érintett termékből az EGT-n belülről származó forgalom százalékában számította ki (a lenti 213. pont), másrészt – a jelen jogalap keretében – a világméretű teljes forgalma százalékában. A felperes szerint mindkét összehasonlítás megállja a helyét, és megerősítik, hogy a bírság összege nem megfelelő. Nem keverte össze a két összehasonlítást. A felperes válaszában a Bizottság korábbi gyakorlatával való összehasonlítás keretében kimutatja, hogyan aránylik egymáshoz egyrészt a Volkswagenre kiszabott bírság és az érintett termékből az EGT-n belülről származó forgalom, valamint másrészt a felperesre kiszabott bírság és az érintett termékből származó forgalom. A Volkswagennek az érintett termékből az EGT-n belülről származó forgalmához képest a felperesre kirótt bírság majdnem 450-szer akkora, mint a Volkswagenre kirótt bírság, ami nyilvánvalóan bizonyítja, hogy a Bizottság jogi hibát követett el, amikor elmulasztotta figyelembe venni a felperes diverzifikációját.

174 A Bizottság vitatja, hogy megsértette volna az arányosság elvét, és mérlegelési hibát vétett volna. Elsősorban – a bírság céljait illetően – megerősíti, hogy a jogsértéstől való visszatartás nemcsak az érintett vállalkozás, hanem harmadik személyek tekintetében is jogszerű cél (a Bíróság fenti 168. pontban hivatkozott ACF Chemiepharma kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 172–176. pontja; 49/69. sz., BASF kontra Bizottság ügyben 1972. július 14-én hozott ítéletének [EBHT 1972., 713. o.] 38. pontja és fenti 41. pontban hivatkozott Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 106. és 109. pontja). A Bizottság szerint – ha nagyszámú joggyakorlata ellenére még ma is vannak olyan kirívó és jelentős versenyjogi jogsértések, mint a jelen ügyben szereplő jogsértés – nyilvánvaló, hogy a bírság visszatartó ereje különösen fontos (az Elsőfokú Bíróság T-202/98., T-204/98. és T-207/98. sz., Tate & Lyle és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2001. július 12-én hozott ítéletének [EBHT 2001., II-2035. o.] 144–145. pontja). Egyébként azt állítja, hogy figyelembe vette a felperes gazdasági

lehetőségeit, amikor a kiindulópontot 3 millió EUR-ban, azaz az iránymutatás által a nagyon súlyos jogsértésekre előirányzott összegnél jóval alacsonyabb szinten állapította meg.

175 A Bizottság másodsorban azt állítja, hogy noha tekintheti súlyosbító körülménynek az elért előnyt, ez nem jelenti azt, hogy az előny hiányát a bírságot csökkentő tényezőként kellene figyelembe vennie (a fenti 51. pontban hivatkozott Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 4881. és 4882. pontja, valamint a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 307. pontja).

176 Harmadsorban a Bizottság korábbi joggyakorlatával való összehasonlításból nem következik, hogy a jelen ügyben kiszabott bírság megsértené az arányosság és a megfelelőség elveit. A felperes csak azt hasonlítja össze, hogy a bírságok hány százalékát tették ki az érintett vállalkozások forgalmának, annak ellenére, hogy az ítélkezési gyakorlat szerint a bírság arányosságát a jogsértés összes körülményére figyelemmel kell értékelni (a fenti 112. pontban hivatkozott Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 1215. pontja). Egyébként a Bizottság felperes által említett összes határozata a nagyvállalkozásokkal szemben kiszabott bírságokról szólt. A Bizottság úgy ítéli meg, hogy nem szabhat ki horribilis összegű bírságokat a nagyvállalkozásokkal szemben csak azért, hogy megőrizze a felperes által a forgalomhoz képest számított arányosságot. Ugyanígy nem szabhat ki *de minimis* küszöb alatti, és semmiféle visszatartó erővel nem bíró bírságokat a felpereshez hasonló, kisebb válalkozásokkal szemben.

177 A Bizottság a fent kifejtett egyéb jogalapokra adott érveire utalva megjegyzi, hogy azok az összehasonlítások, amelyeket a felperes a bírságot kiszabó korábbi határozataival tesz, eleve nem relevánsak. Azt terjeszti elő, hogy a felperes éppen azért nem állíthatja komolyan, hogy a Bizottságnak – annak érdekében, hogy megőrizze a Volkswagenre kiszabott bírsággal való, az EGT-n belülről származó érintett forgalomhoz képest számított arányosságot – el kellett volna osztania a 3 780 000 EUR-s bírságot 450-nel, és ezáltal 8400 EUR-s bírságot kellett volna

kapnia, mivel a Bizottság a bírság kiszámítása során a – felperes állításával ellentétben – kellően figyelembe vette az érintett vállalkozások közötti méretkülönbséget.

b) Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

178 Az arányosság és a megfelelőség elveinek megsértésére vonatkozó érvelésének első részében a felperes azt rója fel a Bizottságnak, hogy megsértette ezeket az elveket, mert nem vette figyelembe sem a speciális prevenció célját, sem a felperes gazdasági lehetőségeit.

179 Az ítélkezési gyakorlat szerint a Bizottság hatásköre arra, hogy bírságot szabjon ki a szándékosan vagy gondatlanul az EK 81. cikk (1) bekezdésébe vagy az EK 82. cikkbe ütköző jogsértést elkövető vállalkozásokkal szemben, az abból a célból a Bizottság rendelkezésére bocsátott eszközök közé tartozik, hogy az elláthassa a közösségi jog által ráruházott felügyeleti feladatot. Ez a feladat kétségtelenül magában foglalja az egyedi jogsértések felderítését és megbüntetését is, de azt a kötelezettséget is, hogy a Bizottság a Szerződés által lefektetett elvek versenyügyekben való alkalmazására és a vállalkozások magatartásának ebbe az irányba történő befolyásolására irányuló általános politikát kövessen (a fenti 41. pontban hivatkozott Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 105. pontja).

180 Ebből következőleg a Bizottság hatáskörébe tartozik, hogy a visszatartó hatásuk megerősítése céljából a bírságok összegének szintjéről döntsön, amikor meghatározott fajta jogsértések – a belőlük egyes érdekelt vállalkozások által nyerhető haszon miatt – még viszonylag gyakoriak, noha jogellenességük a közösségi versenypolitika kezdetétől fogva megállapítást nyert (a fenti 41. pontban hivatkozott Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 108. pontja).

181 Amint az a fent ismertetett ítélkezési gyakorlatból kiderül, a Bizottság által a bírságok összegének meghatározásakor követhető visszatartási cél arra irányul, hogy biztosítsa, hogy a vállalkozások a Közösségben, illetve az EGT-ben végzett tevékenységük során tiszteletben tartsák a Szerződés által lefektetett versenyszabályokat. Ebből az következik, hogy a közösségi versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírságok elrettentő erejét nem lehet kizárólag a bírsággal sújtott vállalkozás egyedi helyzetének fényében megítélni (a fenti 66. pontban hivatkozott Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 110. pontja).

182 Ráadásul az iránymutatás 1.A. pontjának negyedik bekezdése azt írja elő, hogy a jogsértés súlyának mérlegelése során „figyelembe kell venni, hogy a jogsértők milyen tényleges gazdasági lehetőségekkel rendelkeznek ahhoz, hogy más piaci szereplőknek, különösen a fogyasztóknak kárt okozzanak, és a bírságot olyan nagyságrendű összegben kell megállapítani, amely kellően elrettentő erővel bír".

183 A megtámadott határozatból kiderül, hogy a Bizottság figyelembe vette, hogy a felperesnek milyen gazdasági lehetőségei vannak arra, hogy károsítsa a versenyt, valamint annak szükségességét, hogy a bírságot visszatartó hatást biztosító szinten állapítsa meg ((304)–(309) preambulumbekezdés). Az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a kiszabott bírság nem aránytalan az érintett vállalkozás méretével. A felperes világméretű forgalma 2000-ben 71,018 millió EUR volt. A kiszabott bírság, azaz a 3,78 millió EUR, világméretű forgalmának csak 5,3%-át teszi ki. Egyébként nem nyert megállapítást, hogy a felperes ne tudná ezt a bírságot megfizetni (lásd a fenti 164. pontot). Az Elsőfokú Bíróság mindenesetre korlátlan felülvizsgálati jogkörében úgy ítéli meg, hogy – a jogsértés súlyára és tartamára tekintettel – a bírság összege megfelelő.

184 E jogalap második része tekintetében ezután, amely azon alapul, hogy a Bizottság megsértette az arányosság elvét, mert nem vette figyelembe, hogy gyakorlatilag semmiféle előnye nem származott az ügyben szereplő termékek eladásából, és hogy bizonyos években még veszteségeket is elszenvedett a piacnak ezen a részén,

emlékeztetni kell arra, hogy – bár a kiszabott bírság összegének arányosnak kell lennie a jogsértés tartamával és a jogsértés súlyosságának felmérésére alkalmas más tényezőkkel, amelyek között az a haszon is szerepel, amelyet az érintett vállalkozás a magatartásából szerezhetett (az Elsőfokú Bíróság T-229/94. sz., Deutsche Bahn kontra Bizottság ügyben 1997. október 21-én hozott ítéletének [EBHT 1997., II-1689. o.] 127. pontja) – az a tény, hogy a vállalkozás semmilyen hasznot nem szerzett a jogsértésből, az ítélkezési gyakorlat szerint nem akadálya a bírság kiszabásának, mert ellenkező esetben a bírság elvesztené visszatartó erejét (a fenti 43. pontban hivatkozott Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 43. pontja és a FETTCSA-ítélet 340. pontja).

185 Ebből az következik, hogy a Bizottságnak a bírság összegének megállapítása során nem kell figyelembe vennie a szóban forgó jogsértésből származó haszon hiányát (a fenti 51. pontban hivatkozott Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 4881. pontja és a FETTCSA-ítélet 341. pontja).

186 Noha a Bizottság az iránymutatás (2. pont, első bekezdés, ötödik francia bekezdés) szerint a súlyosbító körülmények alapján növelheti a szankciót annak érdekében, hogy meghaladja a jogsértés útján szerzett haszon összegét, – ez azonban nem jelenti azt, hogy a bírság összegének megállapításához a Bizottságnak a jövőben minden körülmények között ki kell mutatnia a megállapított jogsértéshez kötődő pénzügyi előnyt (a FETTCSA-ítélet 342–343. pontja). Más szóval az ilyen előny hiánya nem tekinthető enyhítő körülménynek.

187 E körülmények között a felperesnek a jogsértésből származó haszon figyelmen kívül hagyására alapított kifogását el kell utasítani.

188 Végül ami harmadsorban a Bizottság korábbi határozataival való összehasonlításra alapított érvet illeti, ezt a fenti 41–43. pontban kifejtett okokból kell elutasítani.

189 A fenti megfontolások összességéből az következik, hogy a második jogalapot el kell utasítani.

3. *A harmadik, az egyenlő bánásmód elvének megsértésére alapított jogalapról*

a) A felek érvei

190 A felperes elsősorban azt állítja, hogy a Bizottság megsértette az egyenlő bánásmód elvét, mert a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében szereplő 10%-os felső határ alkalmazása során a világméretű forgalmával szemben nem vette figyelembe a szóban forgó termékből származó forgalmát. Rámutat, hogy az SNCZ-re kiszabott bírság összegét 4,2 millió EUR-ról 1,7 millió EUR-ra csökkentették ezzel a felső határral összhangban, minthogy e vállalkozás világméretű forgalma 2000-ben csak 17,08 millió EUR volt. Ezzel szemben a felperes bírságának összegét nem csökkentették, mert a világméretű forgalma 71,018 millió EUR volt. A felperes úgy érvel, hogy az eltérő bánásmód a két vállalkozás szerkezeti különbségeiből következik. Ő ugyanis a tevékenységét részvénytársaság beltaggal rendelkező betéti társaságként (GmbH & Co. KG) végző családi vállalkozás hátrányos helyzetbe került, hiszen viszonylag magas világméretű forgalma van. A vele szemben kiszabandó bírság meghatározása során a Bizottság kizárólag erre a magas világméretű forgalomra támaszkodott, miközben tevékenységének legnagyobb része semmilyen kapcsolatban nem áll a jogsértés által érintett termékekkel. Ezzel szemben annak a csoportnak, amelyhez az SNCZ tartozik, 278,8 millió EUR-s forgalma volt, de ez a csoport egyéb tevékenységeit különböző társaságokba osztotta szét, és az SNCZ-nek ezért csak 17,08 millió EUR-s forgalma volt. Az SNCZ-nek az érintett termékből származó forgalma azonban mintegy 22,9%-a a világméretű forgalmának. Így a felperesre kiszabott bírság „az érintett termékből származó forgalmához képest" több mint kétszer akkora, mint az SNCZ-re kiszabott bírság. A felperes szerint az ítélkezési gyakorlat megköveteli, hogy a Bizottság az ilyen egyenlőtlenségek elkerülése érdekében figyelembe vegye az érintett termékből származó forgalom és a világméretű forgalom közötti arányt.

191 A felperes vitatja azon ítéletek relevanciáját, amelyekre a Bizottság annak alátámasztásaként hivatkozott, hogy nem volt szó egyenlőtlen bánásmódról. Az ezen ítéletekhez vezető ügyekben a felperesek vitatták, hogy egyes érintett vállalkozások esetében a bírságok alapösszegét jogellenesen a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében előírt 10%-os felső határ felett állapították meg, míg más vállalkozások esetében nem ez történt (a fenti 33. pontban hivatkozott Brugg Rohrsysteme kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 155. pontja és a fenti 33. pontban hivatkozott ABB Asea Brown Boveri kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 185. pontja). Ezzel szemben a jelen ügyben a bírság kiszámítását érintő olyan egyenlőtlen bánásmódról van szó, amely abból ered, hogy nem vették figyelembe az érintett vállalkozások diverzifikációjának eltérő szintjét.

192 Másodsorban, noha az érintett hat vállalkozásból négynek hasonló piaci részesedése volt, a Bizottság e vállalkozások mindegyike esetében teljesen eltérő alapösszegeket állapított meg. Az alapösszegeknek az engedékenységi közlemény alkalmazása előtti összege 700 000 EUR és 4 200 000 EUR között változott. Ennek az eltérő bánásmódnak az elkerülése érdekében figyelembe kellett volna venni a felperes magas diverzifikációs szintjét.

193 A Bizottság vitatja e jogalap megalapozottságát. Vitatja nevezetesen a felperes azon kísérletét, hogy válaszában megkülönböztesse a fenti 33. pontban hivatkozott Brugg Rohrsysteme kontra Bizottság ügyben hozott és az ABB Asea Brown Boveri kontra Bizottság ügyben hozott ítéletekhez vezető ügyeket a jelen ügytől. A Bizottságnak az ezekhez az ítéletekhez vezető ügyekben hozott határozatait a jelen ügyhöz hasonlóan egyrészt egy nagyobb, diverzifikáltabb vállalkozással szemben hozták meg, amelyre a 10%-os felső határt nem alkalmazták, másrészt egy kisebb, kevésbé diverzifikált vállalkozással szemben, amelynek az esetében a bírságot csökkentették a forgalom 10%-ára (a fenti 33. pontban hivatkozott Brugg Rohrsysteme kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 155–156. pontja).

194 A Bizottság a felperes azon érvét is elveti, amely szerint a hasonló piaci részesedéssel rendelkező hat érintett vállalkozás közül ötre különböző bírságokat rótt ki, és nem vette figyelembe e vállalkozások diverzifikációját. Ha ezt a gondolatmenetet követni kellene, ez oda vezetne, hogy a jogsértés eltérő időtartamát és a forgalom 10%-ának megfelelő felső határt nem lehetne figyelembe venni.

b) Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

195 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az egyenlő bánásmód elve csak akkor sérül, ha hasonló helyzeteket eltérően kezelnek, vagy eltérő helyzeteket ugyanúgy kezelnek, feltéve hogy ez a bánásmód nem objektíve indokolt (a fenti 66. pontban hivatkozott Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 69. pontja és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

196 Az ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében meghatározott felső határnak az a célja, hogy a bírságok ne legyenek aránytalanok az érintett vállalkozás nagyságához képest. Minthogy e tekintetben ténylegesen csak a világméretű forgalom adhat megközelítő iránymutatást, e felső határ megállapítása során a világméretű forgalmat célszerű figyelembe venni (a fenti 41. pontban hivatkozott Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 119. pontja és a fenti 33. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 541. pontja).

197 A felperes egyenlő bánásmód elvének megsértésére vonatkozó érvelése nem fogadható el. A Bizottság a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdését mind a felperes, mind pedig az SNCZ esetében a világméretű forgalmat szem előtt tartva alkalmazta. Az, hogy az SNCZ esetében az alapösszeget csökkentette, objektíve indokolt, mint a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének közvetlen alkalmazása (lásd ebben az értelemben a fenti 33. pontban hivatkozott ABB Asea Brown Boveri kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 185. pontját).

198 Hozzá kell ehhez tenni, hogy a felperes a világméretű forgalmát tekintve több mint háromszor nagyobb az SNCZ-nél. Ennélfogva az, hogy a Bizottság ez utóbbira 1,53 millió EUR-s bírságot szabott ki, és 3,78 milliós bírságot a felperesre, nem tekinthető az egyenlő bánásmód elve megsértésének.

199 A felperes egyébként azt sem állíthatja, hogy egyenlőtlen bánásmódban részesült volna, mert a Bizottság a bírság felső határának megállapítása során nem vette figyelembe az érintett termékből származó forgalmának és világméretű forgalmának az arányát. Ami az SNCZ-vel való összehasonlítást illeti, a megtámadott határozatból kiderül, hogy a Bizottság a jogsértést az SNCZ terhére rótta, és nem annak a csoportnak a terhére, amelyhez az tartozik (a megtámadott határozat (240) preambulumbekezdése). Minthogy nincs bizonyíték azon csoport részvételére, amelyhez az SNCZ tartozik, nem állítható, hogy a Bizottság hátrányos megkülönböztetést alkalmazott volna, amikor alkalmazta az SNCZ-re a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében a forgalom 10%-ában megállapított felső határt (lásd ebben az értelemben a fenti 33. pontban hivatkozott ABB Asea Brown Boveri kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 181. pontját).

200 Végül a felperes arra alapított érvelése, hogy a Bizottság a hat érintett vállalkozásból öt esetében annak ellenére eltérő alapösszegeket határozott meg, hogy ugyanakkora volt a piaci részesedésük, nem helytálló. A Bizottság ugyanakkora kiindulópontot határozott meg a felperes, a Britannia, az SNCZ és a Trident esetében, azaz 3 millió EUR-t (a megtámadott határozat (309) preambulumbekezdése). A jogsértésben való részvételük eltérő időtartamára és a forgalom 10%-ában megállapított felső határ alkalmazására tekintettel az engedékenységi közlemény alkalmazása előtti alapösszegek eltértek egymástól. Ezek az eltérések közvetlenül a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdése alkalmazásának a következményei, és ezért nem tekinthetők az egyenlő bánásmód elve megsértésének.

4. *Az EJEE 7. cikkének megsértésére alapított negyedik jogalapról*

a) A felek érvei

201 A felperes szerint a Bizottság megsértette az EJEE 7. cikkét azáltal, hogy olyan jelentős bírságnövelést alkalmazott, amely a jogsértés elkövetésekor még nem

létezett. A 7. cikk (1) bekezdése szerint „nem lehet a bűncselekmény elkövetése idején alkalmazható büntetésnél súlyosabb büntetést kiszabni". A 7. cikkben lefektetett elv a Közösség olyan alapvető jogainak védelmére vonatkozik, amelyeket az Európai Unió kimondottan tiszteletben tart, és amelyeket a közösségi intézményeknek versenyügyekben is tiszteletben kell tartaniuk (az Elsőfokú Bíróság T-112/98. sz., Mannesmannröhren-Werke kontra Bizottság ügyben 2001. február 20-án hozott ítéletének [EBHT 2001., II-729. o.] 60. és 77. pontja). A jelen ügyben a Bizottság az 1998-ban az iránymutatás elfogadásával jelentősen megemelte a bírságok szintjét. Ezt követően, 2001 őszén bármely jogalap és az iránymutatás bármiféle módosítása nélkül korábban soha nem látott mértékben ismét megemelte a bírságok szintjét. A megtámadott határozatban a Bizottság a bírságszint e két emelését alkalmazta, miközben az ügyben szereplő cselekmények többségét az 1998-as iránymutatás elfogadása előtt követték el. Ezek az emelések a büntetés kereteinek módosítását jelentik, és a jelen ügyben szereplő jogsértésre való alkalmazásuk ellentétes az EJEE 7. cikkével.

202 A felperes hozzáteszi, hogy a Bizottság nem állíthatja, hogy a szóban forgó bírságok ne haladnák meg a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében a világméretű forgalom 10%-ában megállapított felső határt. Kizárólag a Bizottság joggyakorlata határozza meg „a büntetés igazi kereteit". A szankciók e rendelkezés által megállapított felső határát a joggyakorlatnak kell konkretizálnia a büntető szankciók előre láthatósága elvének tiszteletben tartása érdekében. A Bizottság azon érvével kapcsolatban, hogy a bírságok szintjének emelése beletartozik a mérlegelési jogkörébe, a felperes fenntartja, hogy az emelés mértékét az arányosság és a megfelelőség elve határolja be.

203 A felperes megjegyzi azt is, hogy a Bizottság csak 2001. december 11-én fogadta el a megtámadott határozatot, azaz három és fél évvel a jogsértés vége (1998. május 13.) után. Ha a Bizottság néhány hónappal korábban hozta volna meg a határozatát, a kiszabott bírság kisebb lett volna. Ez az önkényes késlekedés a Bizottság bírságszinttel kapcsolatos új politikájának visszaható hatályú alkalmazása által nem okozhat hátrányt a felperesnek.

204 A Bizottság azt állítja, hogy az iránymutatás jelen ügyben történő alkalmazása nem sérti a büntetőjogi rendelkezések visszaható hatályának tilalmát. Elsősorban az ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy ha a Bizottság olyan új bírságszámítási módszert vezet be, amely egyes esetekben a bírságok összegének növelésével járhat, de eközben nem lép túl a 17. rendeletben meghatározott felső határon, ez nem tekinthető az e rendelet 15. cikkében előírt bírságok a jogszerűség és a jogbiztonság elvével ellentétes, visszaható hatályú súlyosbításának (a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 217–224. és 233–235. pontja). Másodsorban a Bizottság elutasítja a felperes azon érvét, amely szerint a 17. rendelet 15. cikke csak akkor tartja tiszteletben az egyéniesítés és az előre láthatóság követelményét, ha a közigazgatási gyakorlat konkretizálja azt.

b) Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

205 Emlékeztetni kell arra, hogy a büntetőjogi rendelkezések visszaható hatálya tilalmának elve az összes tagállam jogrendszerének közös elve, amelyet az EEJE 7. cikke is tartalmaz, és szerves része azon általános jogelveknek, amelyeknek tiszteletben tartását a közösségi bíróságok biztosítják (a Bíróság 63/83. sz. Kirk-ügyben 1984. július 10-én hozott ítéletének [EBHT 1984., 2689. o.] 22. pontja és a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 219. pontja).

206 Még ha a 17. rendelet 15. cikkének (4) bekezdése ki is mondja, hogy a Bizottság versenyjogi jogsértésért bírságot kiszabó határozatai nem büntetőjogi jellegűek (az Elsőfokú Bíróság T-83/91. sz., Tetra Pak kontra Bizottság ügyben 1994. október 6-án hozott ítéletének [EBHT 1994., II-755. o.] 235. pontja), ettől még a Bizottságnak a Szerződés versenyszabályainak tiszteletben tartása során esetleg szankció kiszabásához vezető minden közigazgatási eljárásban tiszteletben kell tartania a közösségi jog általános elveit, így a visszaható hatály tilalmát (lásd a védelem jogával kapcsolatban hasonlóképpen a Bíróság 322/81. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 1983. november 9-én hozott ítéletének [EBHT 1983., 3461. o.] 7. pontját és a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 220. pontját).

207 Az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a Bizottság nem sértette meg az EJEE 7. cikkében lefektetett elveket. Az esetleg bírság kiszabásához vezető közigazgatási eljárásban részt vevő vállalkozásoknak mindig számolniuk kell azzal a lehetőséggel, hogy a Bizottság úgy dönt, hogy a korábbihoz képest felemeli a bírságok összegének szintjét (lásd a fenti 42. pontot).

208 Ez nemcsak akkor van így, amikor a Bizottság egyedi határozatokban emeli meg ismét a bírságok összegének szintjét, hanem akkor is, ha az emelés általános hatályú normák – mint az iránymutatás – alkalmazása révén történik.

209 Arra a következtetésre kell tehát jutni, hogy a bírság kiszámításának az iránymutatásban meghatározott új módszere – feltéve, hogy a kiszabott bírságok szintjét súlyosbító hatása volt – a jogsértés elkövetésekor ésszerűen előre látható volt a felpereshez hasonló vállalkozások számára.

210 Nincs jelentősége annak, hogy a bírság összegének az iránymutatásban kifejtett módszer szerinti kiszámítása alapján a Bizottság magasabb bírságokat szabhat ki, mint korábbi gyakorlata szerint, mert mérlegelési jogkört élvez a bírságok megállapításában annak érdekében, hogy a vállalkozások magatartását a versenyszabályok tiszteletben tartásának irányába terelje (a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 237. pontja és a fenti 33. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 494. pontja).

211 Ezen okok miatt a visszaható hatály tilalma elvének állítólagos megsértésére alapított jogalapot el kell utasítani.

5. *Az EK 253. cikk megsértésére alapított ötödik jogalapról*

a) A felek érvei

212 A felperes azt állítja, hogy a Bizottság megsértette az EK 253. cikkben lefektetett indokolási kötelezettséget, mert nem magyarázta meg, miért szabott ki a korábbi gyakorlatában kiszabottaknál ennyivel nagyobb bírságot.

213 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 253. cikkben előírt indokolásnak a kérdéses aktus természetéhez kell igazodnia, és abból világosan és egyértelműen ki kell tűnnie az aktust kibocsátó intézmény által figyelembe vett megfontolásoknak, oly módon, hogy az érdekeltek megismerhessék a meghozott intézkedést alátámasztó körülményeket, illetve hogy a közösségi bíróság gyakorolhassa felülvizsgálati jogkörét (a fenti 51. pontban hivatkozott Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 4725. pontja). Jó lenne, ha a vállalkozások részletesen megismerhetnék a rájuk kiszabott bírság kiszámításának módját (a fenti 68. pontban hivatkozott Tréfilunion kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 142. pontja és a fenti 51. pontban hivatkozott Cimenteries CBR és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 4734. pontja), és az indokolásnak különösen részletesnek kell lennie akkor, amikor eltér a korábbi joggyakorlattól (a Bíróság 142/84. és 156/84. sz., BAT és Reynolds kontra Bizottság egyesített ügyekben 1987. november 17-én hozott ítéletének [EBHT 1987., 4487. o.] 71. pontja). A jelen ügyben a Bizottság az engedékenységi közlemény alkalmazása előtt 4,2 millió EUR-s bírságot szabott ki, azaz a felperes szóban forgó termékből az EGT-n belülről 1998-ból származó forgalmának 111%-át. Az érintett vállalkozásokkal szemben alkalmazott alapösszegek összege az érintett termék európai piaca teljes értékének 129–138%-át, azaz 15–16 millió EUR-t tett ki. Ezek az összegek jóval nagyobbak, mint a Bizottság által a múltban hasonló ügyekben kiszabott bírságok. Minthogy az ügyben szereplő számos enyhítő körülmény ellenére a Bizottság eltért a korábbi gyakorlatától, részletesebben kellett volna megindokolnia a bírságokat.

214 Ezenkívül a felperes rámutat, hogy a megtámadott határozat nem határozza meg a Bizottság által az alapösszegek kiszámításához felhasznált módszert és számítási alapot. A Bizottság hivatkozik a szóban forgó termékből az EGT-n belülről származó forgalomra (a megtámadott határozat (307) preambulumbekezdése), de csak azért, hogy meghatározza a különböző vállalkozások piaci súlyát. A Bizottság nem jelöli meg világosan, hogy a kiindulópont abszolút értéke vonatkozásában az EGT-n belülről, illetve az egész világból a szóban forgó termékből származó forgalmat vagy a felperes világméretű forgalmát vette-e figyelembe.

215 A Bizottság – visszautalva a fenti egyéb jogalapokra előterjesztett érveire – először arra hivatkozik, hogy a felperes azon érve, amely szerint a bírság kiszámítása abnormálisan magas szinten alapul, félreértéshez vezet, mert a felperes két teljesen eltérő referenciaértéket hasonlít össze, melyek mindketten a bírságok szintjének értékelésére szolgálnak. Azonban – még ha úgy is kellene tekinteni, hogy a megtámadott határozat jelentősen növeli a bírságok szintjét – a Bizottság nem sértette meg indokolási kötelezettségét.

216 Ami a felperes azon érvét illeti, amely szerint a megtámadott határozat nem jelöli meg a kiindulópont abszolút szintjének meghatározásához felhasznált forgalmat, a Bizottság azt terjeszti elő, hogy ezt az összeget nem az egyik vagy a másik forgalom alapján határozta meg, hanem a jogsértés súlya alapján, amelyet természetére, piacra gyakorolt hatásai, az érintett földrajzi piac kiterjedése, valamint az érintett termék piacának kis mérete alapján értékelt.

b) Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

217 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 253. cikkben előírt indokolásnak a kérdéses aktus természetéhez kell igazodnia, és abból világosan és egyértelműen ki

kell tűnnie az aktust kibocsátó intézmény által figyelembe vett megfontolásoknak, oly módon, hogy az érdekeltek megismerhessék a meghozott intézkedést alátámasztó körülményeket, illetve hogy a közösségi bíróság gyakorolhassa felülvizsgálati jogkörét. Nem szükséges, hogy az indoklás valamennyi jelentőséggel bíró tény- és jogkérdésre külön kitérjen. Azt, hogy valamely aktus indokolása megfelel-e az EK 253. cikk követelményeinek, nem pusztán a szövegére figyelemmel kell megítélni, hanem az összefüggéseire, valamint az érintett tárgyra vonatkozó jogszabályok összességére való tekintettel is (lásd különösen a C-367/95. P. sz., Bizottság kontra Sytraval és Brink's France ügyben 1998. április 2-án hozott ítélet [EBHT 1998., I-1719. o.] 63. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

218 A közösségi versenyszabályok megsértése miatt több vállalkozásra bírságot kiszabó határozat esetében az indokolási kötelezettség terjedelmét egyebek között annak fényében kell meghatározni, hogy a jogsértések súlyát számos tényező függvényében kell értékelni, mint például az ügy sajátos körülményei, kontextusa és a bírságok visszatartó hatása, anélkül azonban, hogy létezne kötelezően figyelembe veendő szempontoknak kötelező vagy kimerítő listája (a Bíróság C-137/95. P. sz., SPO és társai kontra Bizottság ügyben 1996. március 25-én hozott végzésének [EBHT 1996., I-1611. o.] 54. pontja és a fenti 27. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 378. pontja).

219 A jelen keresetben előterjesztett kérelmek keretében, amelyek a bírság jogszerűségére, összegére és kiszámításának módjára korlátozódnak, ez a jogalap nyilvánvalóan megalapozatlan. A megtámadott határozat 370 preambulumbekezdést tartalmaz, amelyből 118 ((252)–(370) preambulumbekezdés) a bírságokkal foglalkozik. A (262)–(303) preambulumbekezdésben a Bizottság kifejti a jogsértés súlyára vonatkozó értékelését. Ezután ismerteti, hogyan jutott arra a következtetésre, hogy a vállalkozások két kategóriájára nézve eltérő bánásmódot kell alkalmazni ((304)–(309) preambulumbekezdés), és részletezi a jogsértés tartamára vonatkozó értékelését ((310)–(312) preambulumbekezdés), majd az alapösszeggel foglalkozik ((313) preambulumbekezdés). Megvizsgálja, hogy vannak-e súlyosbító és enyhítő körülmények ((314)–(336) preambulumbekezdés), és dönt az engedékenységi közlemény alkalmazásáról ((346)–(366) preambulumbekezdés). Meg kell állapítani, hogy a megtámadott határozat kellően és megfelelően ismerteti azokat a tényezőket,

amelyeket a Bizottság a jogsértés súlyának és tartamának meghatározása során figyelembe vett. Meg kell állapítani továbbá, hogy a felperes által az e kereset első négy jogalapja keretében előterjesztett érvelésből kiderül, hogy tökéletesen megértette a megtámadott határozat alapjául szolgáló gondolatmenetet.

220 A felperes által az e jogalap keretében előterjesztett kifogások a Bizottság gondolatmenetének vagy a figyelembe vett tényezők kifejtésének megértésére vonatkozó semmilyen nehézséget nem jelölnek meg. A felperes elsősorban a rá kirótt bírság összegét sérelmezi a múltban hasonló ügyekben kirótt bírságok összegéhez képest. Márpedig ez az összehasonlítás nem feltételez indokolási hiányosságot. Amennyiben megalapozott, a Bizottság értékelésének megalapozottságára vonatkozik.

221 Ha fel is tételezzük, hogy a határozat a korábbi határozatokhoz képest érzékelhetően megemelte a bírságok szintjét, meg kell állapítani, hogy a Bizottság teljesen egyértelműen ismertette azt a gondolatmenetet, amelynek az alapján a felperesre kiszabott bírságot ezen a szinten állapította meg (lásd ebben az értelemben a Bíróság 73/74. sz., Fabricants de papiers peints kontra Bizottság ügyben 1975. november 26-án hozott ítéletének [EBHT 1975., 1491. o.] 31. pontját).

222 A felperesnek igaza van abban, hogy a megtámadott határozat nem ismerteti, hogy a Bizottság milyen módszer vagy milyen számítás alapján állapította meg a jogsértés súlyának meghatározásakor a „legfontosabb gyártók" csoportjára vonatkozó 3 millió EUR-s kiindulópontot ((308)–(309) preambulumbekezdés). Az indokolási kötelezettség alapvető formai követelménye alapján azonban a Bizottságnak nem kell számszerűleg megjelölnie határozatában a bírság kiszámításához felhasznált tényezőket, csak azt, hogy milyen tényezők alapján értékelte a jogsértés súlyát és időtartamát (a Bíróság C-291/98. P. sz., Sarrió kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-9991. o.] 73. és 76. pontja és az Elsőfokú Bíróság T-191/98., T-212/98–T-214/98. sz., Atlantic Container Line és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2003. szeptember 30-án hozott ítéletének [EBHT 2003., II-3275. o.] 1558. pontja).

223 Az ötödik jogalapot, mint megalapozatlant, szintén el kell utasítani.

224 A fentiekből következőleg a keresetet teljes egészében el kell utasítani.

A költségekről

225 Az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzata 87. cikkének 2. §-a alapján az Elsőfokú Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Mivel a felperes pervesztes lett, a Bizottság kérelmének megfelelően kötelezni kell a költségek viselésére.

A fenti indokok alapján

AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG (ötödik tanács)

a következőképpen határozott:

1) A keresetet elutasítja.

2) A felperest kötelezi a költségek viselésére.

Lindh García-Valdecasas Cooke

Kihirdetve Luxembourgban, a 2005. november 29-i nyilvános ülésen.

E. Coulon P. Lindh

hivatalvezető elnök

Tartalomjegyzék

Tényállás ..... II - 5147

Eljárás és a felek kérelmei ..... II - 5153

Indokolás ..... II - 5155

A – A jogellenességi kifogásról ..... II - 5155

1. A felek érvei ..... II - 5155

2. Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ..... II - 5159

B – A megsemmisítésre irányuló jogalapokról ..... II - 5163

1. A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésének megsértésére alapított első jogalapról ..... II - 5163

a) A jogsértés súlyának hibás értékelésére alapított első részről ..... II - 5164

A jogsértés természetéről ..... II - 5165

– A felek érvei ..... II - 5165

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ..... II - 5169

A jogsértés hatásairól ..... II - 5178

– A felek érvei ..... II - 5178

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ..... II - 5183

Az ágazat válsága enyhítő körülményként való figyelembevételének elmulasztásáról ..... II - 5193

– A felek érvei ..... II - 5193

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ..... II - 5195

A más kartellekkel való összehasonlításról ..... II - 5196

– A felek érvei ..... II - 5196

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ..... II - 5197

b) A második, arra alapított részről, hogy figyelmen kívül maradt, hogy a felperes forgalmának csak kis része volt érintett ..... II - 5199

A felek érvei ..... II - 5199

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ..... II - 5201

c) A felperes gazdasági lehetőségei hiánya figyelembevételének elmaradásából adódó jogi hibára alapított harmadik részről ..... II - 5202

A felek érvei ..... II - 5202

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ..... II - 5203

2. A második, az arányosság elvének megsértésére alapított jogalapról ..... II - 5204

a) A felek érvei ..... II - 5204

b) Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ..... II - 5209

3. A harmadik, az egyenlő bánásmód elvének megsértésére alapított jogalapról II - 5212

a) A felek érvei ..... II - 5212

b) Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ..... II - 5214

4. Az EJEE 7. cikkének megsértésére alapított negyedik jogalapról ..... II - 5215

a) A felek érvei ..... II - 5215

b) Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ..... II - 5217

5. Az EK 253. cikk megsértésére alapított ötödik jogalapról ..... II - 5219

a) A felek érvei ..... II - 5219

b) Az Elsőfokú Bíróság álláspontja ..... II - 5220

A költségekről ..... II - 5223